

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ALKOL KULANIMI OLAN BİREYLERDE BAĞİMLİLİK PROFİLİNE BAĞLI
OLAY ETKİSİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eyüp Serdar GELEGEN

**Lefkoşa
Haziran, 2023**

Eyüp Serdar GELEGEN

**ALKOL KULANIMI OLAN BİREYLERDE
BAĞİMLİLİK PROFİLİNE BAĞLI OLAY
ETKİSİ VE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

2023

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

ALKOL KULANIMI OLAN BİREYLERDE BAĞİMLİLİK PROFİLİNE BAĞLI OLAY
ETKİSİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eyüp Serdar GELEGEN

Tez Danışmanı

Dr. Bingül SUBAŞI HARMANCI

Lefkoşa
Haziran, 2023

Eyüp Serdar GELEGEN tarafından hazırlanan "Alkol Kullanımı Olan Bireylerde Bağımlılık Profiline Bağlı Olay Etkisi ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, gün/ay/yıl tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Yeterlik Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	Adı – Soyadı	İmza
Jüri Başkanı:	Dr. Fahriye BALKIR	
Jüri Üyesi:	Doc. Dr. Ece MÜEZZİN	
Danışman:	Dr. Bingül SUBAŞI HARMANCI	

Anabilim/ Anasanat Dalı Başkanı Onayı

10.6/2021

Doç. Dr. Meryem KARAAZİZ

Anabilim/Anasanat Dalı Başkanı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

...../...../ 20...

Prof. Dr. Kemal Hüsnü Can Başer

Etik İlkelere Uygunluk Beyanı

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallar gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Eyüp Serdar GELEGEN

.../.../2023

Teşekkür

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi her koşulda desteklerini üzerimden eksik etmeyen sevgili aile üyelerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve Yüksek lisans hayatım boyunca fikirlerine saygı duyduğum ve her zaman ulaşılabilir olup desteğini esirgemeyen tez danışmanım Dr. Bingül HARMANCI'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans hayatımdan beri dostluğunu ve arkadaşlığını benden esirgemeyen her zor anımda yanımda olan değerli arkadaşım Şükran ÇANKIR'a minnet ve sevgilerle.

Eyüp Serdar GELEGEN

Öz**Alkol Kullanımı Olan Bireylerde Bağımlılık Profiline Bağlı Olay Etkisi ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi****Eyüp Serdar GELEGEN****Yüksek Lisans Klinik Psikoloji Anabilim Dalı****06-2023, 90 sayfa**

Bu araştırmanın temel amacı alkol kullanan bireyler de bağımlılık profillerine bağlı olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesidir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise alkol kullanan bireylerin bağımlılık profillerinin ve olayların etkisinin problem çözme becerilerinin yordayıp yordamadığını test etmektedir. Bu çalışmada yöntem olarak nicel araştırma desenlerinden tarama yönteminden yararlanılmıştır. Bu araştırmanın evrenini Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyetinde bulunan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise amaçsal örnekleme yöntemi ile seçilen 18 yaş ve üzeri 384 bireylerden oluşmaktadır. Araştırma bulgusunda, olayların etkisi ölçeği ve alt boyutlarından olan yeniden yaşama, kaçınma ve aşırı uyarılma düzeyleri ile problem çözme becerileri ve alt boyutlarından olan problemin çözümünün etkileri düşünme, modelleme yoluyla problem çözme, alternatif çözümleri araştırma, belirlenen çözümü uygulamada kararlılık ve karşılaşılan problemi analiz etme düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde olayların etkisi ölçeği düzeyleri ile bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti, madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üstüne etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda klinisyenlere yönelik şu önerilerde bulunulabilir: Terapilerde, alkol kullanımı olan bireylerin problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanılabilir. Terapiler, belirlenen çözümü uygulamada kararlılık, alternatif çözümleri araştırma ve modelleme yoluyla problem çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik olabilir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Problem Çözme Becerileri, Olayların Etkisi

Abstract**Investigation of Event Effect and Problem Solving Skills Related to Addiction****Profile in Individuals with Alcohol Use****Eyüp Serdar GELEGEN****MSc, Department of Clinical Psychology****06-2023, 90 pages**

The main purpose of this study is to examine the event impact and problem solving skills of alcohol users in relation to their addiction profiles. Another aim of this study is to test whether the addiction profiles and the impact of events predict the problem solving skills of alcohol users. In this study, survey method, one of the quantitative research designs, was utilized as a method. The population of this study consists of individuals in the Turkish Republic of Northern Cyprus. The sample of the study consists of 384 individuals aged 18 and over selected by purposive sampling method. In the findings of the study, it was found that there was a significant and positive relationship between the levels of reexperiencing, avoidance and over-arousal, which are the impact of events scale and its sub-dimensions, and the levels of problem solving skills and its sub-dimensions: thinking about the effects of the solution of the problem, problem solving through modeling, searching for alternative solutions, determination in applying the determined solution and analyzing the problem encountered. Similarly, it was found that there was a significant and positive relationship between the levels of the impact of events scale and the addiction profile index's addiction severity, substance use characteristics, diagnosis, effects on life, severe craving and motivation sub-dimension levels. In this context, the following suggestions can be made for clinicians: Therapies can focus on improving the problem-solving skills of individuals with alcohol use. Therapies can be directed towards the development of problem solving skills through determination in implementing the determined solution, researching alternative solutions and modeling.

Keywords: Addiction, Problem Solving Skills, The Impact of Events

İçindekiler

Onay	i
Etik İlkeler Uygunluk Beyanı	ii
Teşekkür.....	iii
Öz.....	iv
Abstract	v
İçindekiler	vi
Tablolar Listesi	viii
Kısaltmalar	ix

BÖLÜM I

Giriş.....	1
Problemin Durumu	2
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Alt Amaçları	4
Araştırmanın Önemi	4
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar	6

BÖLÜM II

Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar	7
Alkol Bağımlılığı.....	7
Bağımlılık Kavramı	7
Bağımlılığın Nedenleri	9
Alkol Bağımlılığı.....	9
Alkol Bağımlılığının Belirtileri	10
Alkol Bağımlılığının Nedenleri.....	10
Travma Sonrası Stres Bozukluğu	12
TSSB'nin Epidemiyoloji	14
TSSB'nin Psikolojik Faktörleri	15
Travmaya Yol Açan Nedenler.....	15
Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Belirtileri.....	16
Problem Çözme Becerileri	16

İlgili Araştırmalar	18
---------------------------	----

BÖLÜM III

Yöntem.....	20
Araştırmanın Modeli	20
Evren ve Örneklem.....	20
Veri Toplama Araçları.....	22
Kişisel Bilgi Formu.....	22
Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ)	22
Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ).....	23
Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği (YİPÇBÖ).....	23
Veri Toplama Süreci.....	24
Verilerin Analizi	24
Çalışma Planı.....	24

BÖLÜM VI

Bulgular.....	29
---------------	----

BÖLÜM V

Tartışma	46
----------------	----

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler.....	51
Sonuçlar.....	51
Öneriler.....	52
Kaynakça.....	55
Ekler	64
Ölçek İzinleri.....	70
Öz Geçmiş.....	73
İntihal Rapor Oranı	74
Etilik Kurul Onay Formu	75

Tablolar Listesi

Tablo 1. Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı	21
Tablo 2. Olayların Etkisi Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	25
Tablo 3. Yetişkinler için Problem Çözme Becerileri Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	26
Tablo 4. Bağımlılık Profil İndeksine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	27
Tablo 5. Bağımlılık Profil İndeksinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	29
Tablo 6. Bağımlılık Profil İndeksinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları 31	
Tablo 7. Bağımlılık Profil İndeksinin Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	33
Tablo 8. Bağımlılık Profil İndeksinin Alkol Kullanımına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	34
Tablo 9. Bağımlılık Profil İndeksinin Medeni Duruma Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	36
Tablo 10. Bağımlılık Profil İndeksinin Çocuğa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	38
Tablo 11. Bağımlılık Profil İndeksinin Psikiyatrik Rahatsızlığa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	39
Tablo 12. Bağımlılık Profil İndeksinin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	41
Tablo 13. Olayların Etkisi Ölçeği, Yetişkinler için Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) Arasındaki Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	43
Tablo 14. Olayların Etkisi Ölçeği ve Bağımlılık Profil İndeksinin Problem Çözme Becerileri Ölçeği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	46

Kısaltmalar

BAPİ	:Bağımlılık Profili İndeksi
DSM	:Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
KKTC	:Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
OEÖ	:Olayların Etkisi Ölçeği
SAMBA	:Sigara, Alkol ve Madde Bağımlılığı Tedavi Programı
TSSB	:Travma Sonrası Stres Bozukluğu
YPCBÖ	:Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği

BÖLÜM I

Giriş

Alkol kullanımı sonrasında bağımlılık profiline dönüşen bireylerde, alkolün bağımlılık yapma özelliği olan psikoaktif bir maddedir. Alkol tüketiminin geçmişi neredeyse insanlığın en eski süreçlerine kadar dayanmaktadır. Alkol kullanımı sonrası gelişen bağımlılığın ise bir hastalık olarak literatüre geçmesi ve tanımlanabilir olması 19. Yüzyıldan beridir. Bağımlılık kavramının tanımı ilk kez literatüre alkol bağımlılığı için kullanılmakta olan kaynaklarda bulunmaktadır. ‘Alkolizm’ kelimesinin ilk ortaya çıkışı İsviçreli bir doktor olan Uzman Magnus Huss tarafından 1849 yılında kullanılmış ve o tarihten itibaren halen daha kullanımı sürmektedir. 1900’lü yılların en başından beridir Jellinek tarafından alkolizmi bir hastalık olarak tanımlamaktadır. Alkolizm tanımıyla uyan alkol bağımlılığı, bireylerin herhangi bir dönemlerinde rastlanılan bir durumdur. Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profili gelişmesinin tek bir nedeni bulunmamaktadır(Witkiewitz ve Marlatt, 2011; Hurley ve Hall, 2014; Miller ve Carroll, 2016; Erbay, Yıldırım ve Fırat, 2016). Bireylerin psikolojik, genetik faktörleri ve davranışlarının her sürecinde hastalık kapmalarına neden olabilir bir durumdur. Alkol kullanımı olan bireylerde ciddi ve gerçek bir hastalık olduğunu ayırt etmek önemlidir. Bireylerin beyinlerinde ve nöro- kimyalarında meydana gelen değişimlere neden olabilir, bu sebepten dolayı ise alkol kullanımı olan bireyler kendi hareketlerini kontrol altına alamayabilirler. Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profili geliştiğinde kendini gösterebilmektedir. Bağımlılığın, bağımlılık şiddetleri, bireylerin ne sıklıkta alkol kullandıkları, ne kadar süredir alkol içtiği ve günlük tüketilen alkol miktarları değişkenlik gösterebilmektedir. Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine dönüşmesinde bireylerin gün boyu içtiği alkol miktarı ve sıklığı bireylerin ayık olma durumlarını da etkilemektedir. Alkol kullanımı sonrasında gelişen bağımlılık profillerinin ayırt edilmesi zorlu bir süreç olabilir. Diğer maddelerin yanı sıra, alkol bir çok kültürde kabul gören ve sık bir şekilde kullanımı olan, toplumdaki bireylerin ise hayatının bir bütünü halinde olabilen bir durumdur. Arada sırada eser bir miktarda içki tüketimi olan bireylerde alkol bağımlılığı olan bireylere göre farklılıkları oldukça fazla ve ayırt edilmesi önemlidir(Eş, Çakıcı, İskender ve Kızılgül, 2020).

Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak meydana gelen ve birçok fiziki, davranışsal ve bilişsel süreçlerde ciddi değişimler seyreden kronik- tekrarlayıcı ve müdahale edilmesi zor bir hastalık boyutuna gelebilmektedir. Alkol bağımlılığının, bağımlılık boyutuna gelmesinde çok fazla etken rol oynamaktadır. Alkol kullanımı olan bireylerde, alkol içme davranışının sonrasında kişilerin kontrol kayıpları, alkolu zararlı kullanmaları ile birlikte alkol bağımlılığı arasında ince bir çizgi bulunmaktadır. Alkol kullanımı sonrasında gelişen bağımlılık profili gelişimi için kesin bir hüküm bildirmek mümkün değildir. Her bireyin yaşadığı hayat nasıl farklılık gösteriyor ise bağımlılık profilleri ve bağımlılık geliştirme süreçleri arasında da ciddi anlamda farklılıklar meydana gelmektedir. Bu süreç ile birlikte alkol kullanımı olan bireylerin yaşadıkları bozukluklar, toplumun çoğu kesiminde ve ekonomik topluluklarında görülebilir(Arı, 2007). Literatür de yer alan tüm tanı sistemlerinde, alkol ile eş değer olan bozuklukların en temelinde, alkol ile ilişkilendirilen sorunlarda bireylerin alkol kullanımının sürekli olması ve alkol kullandıktan sonra fiziki, bilişsel ve davranışsal değişimlerin meydana gelmesi beklenmektedir(Demirbaş, İlhan ve Doğan, 2004). Kişilerin hayatlarında yer alan önemli kişilerin kayıpları, ailevi veya da ilişkisel yani özel hayatlarında gerçekleşen sorunlar gibi önemli yaşam tecrübeleri sonrasında da bireyler de bağımlılık profilleri gelişmektedir. Yaşanan bu travma yaratan olaylar karşısında ise bireylerde farklılık yaratan duygusal tepkiler meydana gelebilmektedir. Bireyler, yoğun şekilde olumsuz duygular yaşamakla birlikte, bireylerde genel olarak yaşamlarının seyirlerini etkileyen kötü olaylara bir süre sonra uyum sağlama davranışı gösterebilirler(Doğruer ve TürkÇapar, 2002; Wortman ve Silver, 2001; Bonanno, 2004; Tedeschi ve Calhoun, 2004; Park ve Helgeson, 2006).

Problem Durumu

Alkol kullanımı, bireyler de ciddi bozukluklara neden olabilecek bir bağımlılıktır. Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak sonrasında bireyler de göz ile görülecek şekilde olay etkisi ve problem çözme becerilerinde problemler gözlenmektedir(Yoldaş ve Demircioğlu, 2020). Alkol bağımlılığı sonrasında bireyler de gözlenen hareketlerin yavaşlaması ve algının kapanması durumu sonrasında problem çözmede sorunlar yaşanmaktadır. Bireyler alkol kullanımı sonrasında problem çözme becerilerinde yaşadıkları sorunlar karşısında olaylara müdahale etmekte de zorlanmaktadırlar. Alkol bağımlılığı

sonrasında bireylerin olaylara etkisi ve olaylara çözüm bulmasında sorunlar yaşandığı gözlenmektedir. Bireyler problemleri çözmede güçlük çektiğinden dolayı hareketlerinde ve düşüncelerinde de ciddi anlamda bozulmalarla karşı karşıya kalabilmektedirler(Işık, 2018).

Alkol kullanımı olan bireylerde alkol kullanımına bağlı bağımlılık profillerinde travma sonrası stres bozukluğu olan kişilerin problem çözme becerilerinin nasıl etkilendiği incelenecektir. Travma sonrası stres bozukluğu olan bireylerde travma yaratan durumlar incelenerek sonrasında alkol kullanan bireyler de yarattığı etkiler incelenecektir. Bu çalışmanın problem cümlesi alkol kullanan bireylerin bağımlılık profillerinin ve olayların etkisinin problem çözme becerilerini nasıl etkilediği incelemek olarak belirlenmiştir(Güleç, Köşger ve Eşsizoğlu, 2015).

Stresli olaylar veya zorlayıcı yaşam durumları, bağımlılığın oluşumu ve bağımlılığın kronik ve tekrarlayıcı özelliğinde önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir. Yoldaş ve Demircioğlu (2020) tarafından belirtilen bu durum, akut veya kronik stresin ve sıkıntı verici yaşam olaylarının bağımlılık sürecinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Stres, beyin ve vücuttaki birçok sistemde uyumu bozarak davranışsal ve sosyal işlevleri etkiler. Aynı şekilde, kronik alkol kullanımı da ödül ve stres yollarını etkileyerek fizyolojik belirtilerle birlikte pek çok sistemde değişikliklere yol açar. Bu değişiklikler, bağımlılık sürecine katkıda bulunur (Güleç, Köşger ve Eşsizoğlu, 2015). Alkol kullanımı, insanların olumsuz duygularla baş etme ve stresle başa çıkmak konusunda sıkça başvurdukları yollardan biridir. Doğal afetler, büyük felaketlerin mağduru olma, trafik kazası geçirme, savaşta bulunma, cinsel tacize uğrama gibi travmatik olaylar gibi stresli olaylar yanı sıra, iş yeri sorunları, sosyal çevredeki gerginlikler veya işte yaşanan çıkmazlar gibi durumlar da stres yaratıcı olabilir. Stres yaratan olayların çeşitliliği oldukça geniştir ve kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Stres yaratan bir olayın kişide ne kadar stres oluşturacağı, kişinin inançları, şemaları ve varsayımları gibi bilişsel yapısıyla ilişkilidir. Doğruer ve TürkÇapar (2002) tarafından belirtildiği gibi, kişinin bilişsel yapılanması, stres yaratan yaşam olaylarıyla başa çıkma stratejileriyle de ilişkilidir.

Baş çıkma, kişinin yaşamda etkisiz olduğunu hissettiği durumlarda, bilişsel ve davranışsal çabalarıyla ve düşünsel yeniden yapılandırılmalarıyla hayatta etkinliğini geri kazanmaya yönelik yeni yollar bulma çabasıdır. Fırıncık ve Gürhan'ın (2019) belirttiği gibi, başa çıkma stratejileri, bireyin ruh sağlığı için son derece önemlidir. Doğru başa çıkma stratejilerinin eksikliği, bireyin psikolojik işlevlerine

zarar verebilir. Bireyler, hayatlarındaki stresli yaşam olaylarıyla başa çıkmak için çeşitli stiller ve stratejiler geliştirirler. Başa çıkma stratejileri, kişisel tercihlere göre değişir ve her birey için öznel bir deneyimdir. Hiçbir başa çıkma stratejisi diğerinden üstün değildir, ancak Compas vd. (2001), Folkman ve Moskowitz (2004), Connor-Smith ve Flachsbart (2007), Çalışkan (2020) tarafından belirtildiği gibi, bilişsel yapıyla ilişkili olduğu düşünüldüğünde, seçilen başa çıkma tarzı ile psikolojik iyilik arasında bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın cümlesi alkol kullanan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olay etkisi ve problem çözme arasında ilişki var mıdır? şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı alkol kullanan bireyler de bağımlılık profillerine bağlı olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesidir. Bu çalışmanın bir diğer amacı ise alkol kullanan bireylerin bağımlılık profillerinin ve olayların etkisinin problem çözme becerilerinin yordayıp yordamadığını test etmektedir.

Araştırmanın Alt Amaçları

1. Katılımcıların, sosyo-demografik özelliklerine göre bağımlılık profilleri farklılık göstermekte midir?
2. Katılımcıların bağımlılık profilleri ve olayların etkisi ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?
3. Katılımcıların bağımlılık profilleri ve olayların etkisinin problem çözme becerilerini yordamakta mıdır?
4. Katılımcıların bağımlılık profilleriyle problem çözme becerileri arasında farklılık var mıdır?
5. Katılımcıların bağımlılık profilleri ve olayların etkisi ile problem çözme becerileri arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taraması sonrasında, çalışılacak konu ile ilgili tam olarak konuyu desteklemeyen fakat kullanılan ölçekleri ayrı ayrı alarak son 10 yılda literatüre katkı sağlayan 14 çalışma bulgulanmıştır. Tam konu ile ilgili bir çalışma literatür de bulgulanamamıştır. Bu yüzden yapılacak çalışmanın hem literatüre katkı sağlaması hem de alkol kullanan bireylerin bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesi beklenmektedir(Doğruer ve

TürkÇapar, 2002). Yetişkin bireylerde alkol kullanımına bağlı olarak bireylerde bağımlılık profillerine bağlı şekilde gelişen olay etkisi ve problem çözme becerilerinin nasıl etkilendiği de önemli faktörler arasında yer almaktadır. Alkol kullanımı olan bireylerin boş zaman tatmini de önemli bir faktördür. Bu nedenle, alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak gelişen olay etkisi ve problem çözme becerilerinin bireylerde nasıl gözlemlendiği çok önemlidir (Güleç, Köşger ve Eşsizozğlu, 2015).

Bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler bırakarak iki farklı sonuç elde etmemize neden olacaktır. Problem çözme becerilerinde ise riskli tutumlar gözlemlenebilir. Bu yüzden alkol kullanan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı şekilde gelişen olay etkisi ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler incelenecektir(Güleç, Köşger ve Eşsizozğlu, 2015). Bu nedenle, alkol kullanan bireylerin bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerileri önemlidir. Alkol kullanan bireylere yönelik verilecek eğitimler sayesinde farkındalık oluşturmak ve alkol kullanan bireylere yönelik alternatif aktiviteler yapılması, bağımlılık profilleri olan bireylere farklı yaşam stilleri önerilerek yardımcı olunabilir. Ayrıca alkol kullananlar da bağımlılık profili olan bireylere profesyonel bir destek sağlanması da önemlidir(Güleç, Köşger ve Eşsizozğlu, 2015).

Yapılan literatür taramasında alkol kullanımı olan bireyler de bağımlılık profillerine bağlı olay etkisi ve problem çözme becerilerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi açısından bir açık bulunmaktadır. Yapılan araştırmanın önemi ise, alkol kullanımı olan bireylerin bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin bağımlılık profiline sahip bireyleri nasıl etkilediği incelenecektir. Elde edilen bulgular sonrası ise bu çalışmanın literatürdeki açığı kapatması beklenmektedir.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın çalışma grubu, KKTC’ de bulunan yetişkin bireylerin alkol kullanan 384 kişi ile sınırlandırılmıştır.
2. Aştırmamızda elde edilen bulgular kullanacağımız veri toplama araçlarından elde edilen veriler ve kullanacağımız veri analiz yöntemi ile sınırlıdır.
3. Araştırmaya katılan katılımcıların ölçme araçlarına samimi, doğru ve yansız cevap verdikleri varsayımı ile sınırlıdır.

4. Veri analizi öncesinde katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiş ve bir ölçek içinde boş cevap sayısı birden fazla olan veya hata tespit edilen ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır.

Tanımlar

Bağımlılık Kavramı; Bağımlılık kavramı bireylerin kendi iradeleri dışında farklı bir nesneye ya da kişiye yönelik istek duyması durumu olarak tanımlanabilir. Bu istek durumu genelde bireyin kendi iradesiyle karşı koyamayacağı bir durumdur (Işık, 2018).

Problem Çözme Becerileri; Problem üzerine düşünebilme, ne ve nasıl yapılacağına karar verebilme, kaynakları kullanabilme ve bu yolla çözüme ulaşma becerisidir(Balcıoğlu, Öncü ve Balcıoğlu, 2017).

Travma Sonrası Stres Bozukluğu; bireylerde yoğun şekilde korku yaratan, dehşet durumu içine sokan, çaresizlik oluşturan, bireylerin beklemediği ve olağan süreçlerin dışında gelişen duygu durum bozukluğudur (Ovayolu ve Serindağ, 2017).

BÖLÜM II

Kavramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Alkol Bağımlılığı

Bağımlılık Kavramı

Bağımlılık kavramı bireylerin kendi iradeleri dışında farklı bir nesneye ya da kişiye yönelik istek duyması durumu olarak tanımlanabilir. Bu istek durumu genelde bireyin kendi iradesiyle karşı koyamayacağı bir durumdur (Işık, 2018). Ancak bağımlılık tıpkı yukarıdaki tanımda olduğu gibi yalnızca muğlak bir ifadeyle, net ve kolay bir biçimde tanımlanabilecek bir kavram gibi gözükmemektedir. Bulunduğu bağlama göre yoğunluğu ve hayat üzerindeki etkisi değişebilmektedir. Buna rağmen bağımlılık dendiğinde insanların aklına alkol/madde bağımlılığı gelmektedir. Bağımlılık dendiğine ilk akla gelenin alkol/madde bağımlılığı olması normal karşılanabilir ancak diğer bağımlılık nesnelere de görmezden gelinmemelidir. Bir araştırmada, bağımlılığın klasik anlamda alkol, esrar, kokain, eroin gibi kimyasal maddelerin kullanımına atıfta bulunduğu, ancak bağımlılığın neyin oluşturduğu konusunda gerçekte net bir açıklama yapmanın zor olduğu ortaya çıkmıştır. Son zamanlarda ise kumar, seks, para harcama, alışveriş yapma, yemek yeme, egzersiz, televizyon izleme, bilgisayar oyunları oynama gibi çok çeşitli davranışların da bağımlılığa yol açabileceği düşüncesi yaygınlaşmıştır (Sussman, 2002; Griffiths, 2005; Verdejo-García vd., 2008; Grant vd., 2010; Karim ve Chaudhri, 2012; Özden, 2011).

Bağımlılığı tanımlayabilmek için bağımlılık nesnelere net bir şekilde anlaşılması gerekir. Bağımlı bireylerin çabalarını bu nesnelere duydukları ihtiyaç doğrultusunda harcama miktarının ve bunları elde etmek için sarf ettikleri emek miktarının belirlenmesi, bağımlılık nesnesinin bireyin hayatındaki yerini ve bireyin bu nesneye bağımlılığının boyutunu açık bir şekilde anlayabilmek için oldukça önemlidir. Ancak genel-geçer bir bağımlılık tanımı yapabilmek için bütün bireylerin bağımlılıklarını ve bağımlılık nesnelere incelemek hem çok çaba isteyecek hem de çok vakit alacak bir eylemdir. Diğer çoğu psikolojik kavram gibi bağımlılığında kısa, net, açık ve anlaşılır bir tanımlamayla anlaşılmaya çalışılması bu yüzdendir. Bu çalışmada bağımlılık daha önceki yapılan çalışmalarda olduğu gibi yalnızca genel-geçer bir tanımlama yapma yoluyla anlaşılmaya çalışılmayacaktır. Bağımlılıkların karakteristik özellikleri, nitelikleri, birey üstündeki etkileri ve sosyo-kültürel yapı

üzerindeki etkileri yeterli bir bağımlılık tanımı yapabilmek ve bağımlılık kavramını daha anlaşılabilir hale getirmek için incelenecektir. Bağımlılıkların, türlerinden bağımsız olarak birey üstünde, toplum üstünde ve toplumu oluşturan yapılar üstünde etkiye yol açan karakteristik özellikleri vardır(Şengül ve Şengül, 2012).

Bireylerin bağımlılık nesnelere karşı karar verme yetilerinin zayıflaması, özerkliklerini yitirmeleri bütün bağımlılık türleri için bağımlılık kavramının karakteristiklerindedir. Bireysel bağlamda bağımlılık kişinin ilişkilerini düzenli ve kararlı bir biçimde sürdürebilmesini zorlaştırmaktadır. Bağımlılık nesnesi etkisi altına aldığı bireyin öz benliğini yitirmesine yol açmakta ve öz benliğini yitiren bireyler psikolojik sağlık konusunda oldukça zorlanmaktadır. Bağımlılık nesnelere temel nitelikleri özellikle etkisi altına aldıkları bireye zarar veren sonuçlar ortaya çıkarmaktadır(Marlatt ve Donovan, 2005; Koob ve Le Moal, 2008; Grant ve Potenza, 2010; Volkow vd., 2011). İnsanların sosyal varlıklar olması yoluyla bu kişilerin çevresindekilerle etkileşimi sonucunda bağımlılıkların zararlı etkileri geniş bir çevreye yayılmaktadır. Zarar gören bağımlı bireyden sonra onun en yakınındakiler bu bağımlılıklardan ve bağımlı kişiden dolayı yıpranmaktadır. Bağımlılık kavramını tanımlamak için kullanılacak en uygun sözcüklerden birisi ‘zararlı’ kelimesidir. Bağımlılık ne türde olursa olsun, nasıl ortaya çıkmış olursa olsun bireyin, onun çevresindekilerin ve toplumun zararına yol açtığı kuşkusuz bir gerçektir(Fırıncık ve Gürhan, 2019).

Bağımlılık kavramını; bağımlılığa yol açan sürece, bağımlılıktan dolayı ortaya çıkan davranışlara ve bu davranışlar sonucunda meydana gelen negatif ve olumsuz olaylar incelenerek tanımlamak gereklidir. Bağımlılıkların, bireyin otokontrol mekanizmasının bir ürünü olmayan ve iradi bir şekilde kontrol edilemeyen istençsiz davranışların bireyi, çevresindekileri ve toplumu olumsuz yönde etkilemesinin incelenmesi bağımlılık kavramını tanımlamanın önemli aşamalarındandır(Blum vd., 2000; Koob ve Le Moal, 2005; Badiani vd., 2012). Madde bağımlılığı dışındaki bağımlılıklar görece yeni olgular oldukları için psikoloji çalışmalarında tanımlanmaları, araştırılmaları ve belirtileri madde bağımlılıklarına kıyasla daha az görülmektedir. Madde ile ilişkili olmayan bozukluklar ilk defa DSM-V’te tanımlanmıştır (Yoldaş ve Demircioğlu, 2020). Bu yeni kategori altında yalnızca kumar bağımlılığı tanımlanmıştır. Bu durum bu çalışmada incelenen bağımlılık kavramı için yeterli bir zemin oluşturmasa da ileride bağımlılıkların ve etkilerinin göz önünde bulundurulacağına dair bir umut ışığı yakmaktadır. Bağımlılık

tek bir boyutu olmayan ve karmaşık olan bir ilişki çeşitini ve sürecini içermektedir. Bağımlı bireyin bağımlılık nesnelere ulaşma süreci boyunca sergilediği davranışlar bu çok boyutlu ve karmaşık ilişkinin en göze çarpan belirtilerini oluşturmaktadır. Bağımlılıkları tanımlayabilmek için iyi bir referans bireyin bu süreç boyunca sergilediği davranışlardır. Bireyin bağımlılık nesnesine ulaştıktan sonra elde ettiği haz ve sonrasında duyduğu suçluluk oranı bağımlılık seviyesinin anlaşılabilmesi için geliştirilen çeşitli psikolojik test yöntemleriyle incelenmektedir. Görüldüğü gibi bağımlılıklar nesnesine göre değişebildiği gibi her bağımlılığın net bir şekilde açıklanabilmesi için anlaşılması gerekli olan birçok farklı boyutu vardır. Bağımlılık türlerine göre bu boyutlar çalışma boyunca detaylı bir şekilde incelenecektir(Balcıoğlu, Öncü ve Balcıoğlu, 2017).

Bağımlılığın Nedenleri

Bağımlılıkla ilgili yapılan araştırmalara göre bağımlılığın bağımlılığa özel bir kişilik bozukluğu ortaya konulamamıştır. Başka bir ifadeyle var olan tanı kriterlerine göre bağımlılık herhangi bir kişilik bozukluktan kaynaklanmamaktadır. Alkol ya da madde kullanımı olan bireylerde bağımlı kişilik özellikleri bulunmaktadır. Fakat bu durum madde kullanıma ikinci olarak ifade edilmiştir. Bağımlılık için özel bir kişilik olma durumu reddedilmektedir. Ancak madde kullanan bireyler dürtüsel ve mizaç olarak diğer bireyler farklılık göstermektedir.

Bağımlılığın nedenleri olarak ilk zamanlarda düşük ahlaklı olma ve iradesizlik olma olarak gösterilmektedir. Bu dönemlerde bağımlılık davranışsal olarak değerlendirilmiyordu. Bağımlılık ahlaksal olarak değerlendirilmekte ve bu bireylere cezalar verilmekteydi. Günümüzde ise bilimsel alanda yapılan araştırmalar sayesinde bu temelsiz düşüncelerden vazgeçilmiştir. Bağımlılığın nedenleri şunlardır;

- Psikolojik nedenler,
- Biyolojik nedenler,
- Çevresel nedenler,
- Bireyin kalıtsal özelliklerinin nedenleri,
- Kişisel özellikler olarak sıralanabilir(Ögel, 2018).

Alkol Bağımlılığı

Alkol bağımlılığı, bireyin normalin üzerinde alkol kullanması, tüm günlerde düzenli bir saati olmadan alkol kullanma arzusu, alkol kullanmadığında ise

yoksunluk çekmesine sebep oluşturan durumdur. Kişilerde alkol kullanmadıkları süreçler de kendilerini kötü durumda ve yoğun stres altında hissetmeleri durumudur (Doğruer ve TürkÇapar, 2002). Yoksunluk süreçlerinde yoğun şekilde yoksunluk yaşayan bireyler için ruh hallerinde oldukça kötü etkilenmeler mevcuttur. Mutsuz, karamsarlık, üzgün, öfke hali, sinirlilik durumu ve bazen ise saldırgan bir ruh hali mevcut olabilir. Alkol bağımlılığı, bireylerin toplum içinde sık şekilde alkol sevme durumu ile karıştırılması durumudur. Alkol kullanımını belirli bir miktarda tüketmek alkol bağımlılığına neden olmaması yanında bireylerde alkol bağımlısı olarak adlandırılmamaktadır. Alkol bağımlılarında, alkolü normal tüketilen seviyeden çok daha fazla tüketip ve durma noktalarını asla bilemezler. Alkol bağımlılığına sahip bireylerde, iş veya eğitim süreçlerini, özel hayatlarını, fiziksel görünümelerini ve psikolojik olarak bireyleri kötü etkileyen bir bağımlılıktır (Güleç, Köşger ve Eşsizoglu, 2015).

Alkol Bağımlılığının Belirtileri

- Kişilerin alkol kullanımına neden olan çevresindeki sosyal arkadaş çevresinde gözlenen ihmaller, iş ve eğitim hayatındaki sorumlulukları, aile içersindeki ve çevresi tarafından bireylere yüklenen sorumlulukları yerine getirememesi,
- Alkol kullanımını sebebiyle kendini yalnızlaştırma
- Kişilerin sağlıklarına tehdit unsuru haline getiren ve iş, sosyal ve bireylerin hayatlarını olumsuz etkilediği gözlenmesine rağmen alkol kullanımına devam ediyor olma
- Alkol kullanımını sebebiyle maddi kayıpların ortaya çıkması
- Alkol kullanımını olmayan süreçlerde, bireylerin yaşadığı yoksunluk krizleri ve bu duruma bağlı şekilde meydana gelen terleme, titreme, ağız kuruluğu ve odaklanmada yaşadıkları fiziki semptomları gösterme
- Alkol kullanımını bırakmaya çaba gösterilse bile başarısız olma ve yeniden alkole başlama (Güleç, Köşger ve Eşsizoglu, 2015).

Alkol Bağımlılığının Nedenleri

Alkol kullanımını olan bireylerde, ekonomik problemler, önceden yaşanan travmatik durumlar, problemlili kişilik özellikleri gibi sebepler dolayısıyla kişilerde

gözlenen bir problemdir. Alkol kullanımı olan bireylerde, fazlaca gözlenen nedenlerden bir tanesi bilhassa çocukluk çağlarında yaşanan travmatik olaylardır. Ebeveynlerin ayrılık süreçleri, ebeveynler arasında yaşanan şiddet, çocukluk çağında yaşanan cinsel istismar gibi problemler alkol kullanımı sebepleri arasındadır (Yoldaş ve Demircioğlu, 2020). Yaşanan felaketler ya da ölümler hangi yaş aralığında olursa olsun alkol kullanımına tetikleyici unsur olabilmektedir. Önceden yaşanmış durumları hafızasından silmek için uğraşan bireyler, alkol kullanımını arttırmakta ve bu süreçte alkol kullanımını yaşadıklarını silmesini düşünmektedir. Alkol kullanımının en büyük nedenlerinden birisi ise psikolojik problemlerdir. Duygu durum bozuklukları, kaygı bozuklukları gibi psikolojik problemler sonucunda meydana gelen, kişilerde alkol kullanımında artış gözlenmektedir(Çam ve Dağlı, 2017). Bireylerde yoğun şekilde, mutsuzluk, üzüntü, kaygı, korku, stres yaratan duygular ve olaylar sonrasında bu duyguları aza indirmek ya da bireyler beyinlerini uyuşturup bu süreçten kaçabilmek adına alkol kullanımına şiddetli şekilde başvururlar. Psikolojik problemler sonucunda alkol kullanımına neden olan mutsuzluk, kaygı, öfke gibi durumlarda kişilerin psikolojik süreçlerini daha da kötüye çekmekte ve böylece kişileri kısır bir döngü içersine alarak bağımlılık profillerini oluşturmaktadır(Doğruer ve TürkÇapar, 2002). Alkol kullanımının bağımlılık profiline dönüşmesindeki en önemli diğer sebep ise ekonomik kaygılardır. İşsiz kalan kişilerin duygu durumlarında gözlenen değişimler, hayatlarında yaşadıkları kaygılar, kendilerini ve ailesinin ihtiyaçlarına yetebilecek durumlarda olmamaları bireylerde psikolojik olarak çöküşe neden olarak alkol kullanımını tetiklemektedir. Fakat bireyler maddi sıkıntılarından dolayı alkole yönelse de daha da borç batağına batmakta ve ekonomik kaygıları yükselmektedir. Alkol kullanımı sonrasında bireylerde gözlenen bağımlılık profillerinde, kişilerin ekonomik süreçlerinin daha da kötüleşmesine neden olmaktadır. Alkol kullanımı sonrasında gelişen bağımlılık profillerine yatkınlığı, bireylerin özgüvensiz oluşları, duygu durumlarındaki ciddi değişimler alkol kullanımı sonrası bağımlılık profillerine bireyleri yönlendirmekte ve bağımlı kişilik tanımına sokmaktadır. Özellikle de özgüveni olmayan kişilerde ve başarısız bireylerde, normalde söyleyemedikleri- yapamadıkları her ne varsa alkol kullandıktan sonra yapabilecek düzeyde olacağını düşünmektedirler(Güleç, Köşger ve Eşsizoglu, 2015).

Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Travma sonrası stres bozukluğu, kişinin aşırı korku, dehşet, çaresizlik hissi yaşadığı, genellikle olağan dışı ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşen olaylarla ilişkili olan bir ruhsal travma veya ruh sağlığı durumudur. Bu tip olayların bireylerde veya bireylerin kendi yakınlarında ölüme yol açılması ya da yaralanma gibi tehlikeli süreçlerin yaratılması durumunda ortaya çıkan korkunun, dehşetin ve çaresizlik duygularından meydana gelebilir.

Travmatik olayların ruhsal süreçleri insanlık tarihinde oldukça eskiye dayanmaktadır. Travma ve etkilerinin tarihsel süreçleri içerisinde baya eskiye hatta Truva savaşına kadar inmektedir(Ovayolu ve Serindağ, 2017). Asker kalbi deyişi ile adlandırılan ve savaşan askerlerde fiziksel ve zihinsel tükenmeler de tanımlanmak adına 19. Yüzyıllara kadar uzanan bir süreç mevcuttur. Sonraki tarihsel süreçler de efor sendromları, irritabl kalp, kardiyak nevroz, siper şoku şeklinde tanımlamalar yapılmaya çalışılmıştır. Hastalık isimleri ile isimlendirilmeleri 2. Dünya savaşına kadar gerçekçi bir şekilde açıklayıcı olmuştur.2. dünya savaşı sırasında ‘Büyük Stres Reaksiyonu’ olarak adlandırılarak ve bu isimle tanımlama yapılmaya çalışılmıştır(Katip, 2021). Psikiyatri tanı kriterlerine göre ise travma ile gelişen erişkinlerdeki yaşamlar da uyum bozuklukları da geçici ruhsal bozukluklar da travmanın karşılığı olarak adlandırılmıştır. Tanımları yapılan ve travmanın kriterlerinin gözlenmesinde büyük bir emeğe sahip olan durum ise Vietnam Savaşıdır. Vietnam savaşı sonrasında DSM-3’ de Travma Sonrası Stres Bozukluğu ismi ile tanı kriterleri kitabında yer almıştır. DSM-3-R ve DSM-3 de tanımlanan beş ana kritere ek olarak bir kriter daha eklenerek altı kriter ile Travma Sonrası Stres bozukluğu tanımlanmıştır. DSM-4’te travmatik olayların tanımlanmasında değişikliklere gidilmiştir(Tuğut, 2016). Travmanın tanımının yapılabilmesi adına yaşamı tehdit edici olayların olması gerektiği tanı kriterlerine eklenmiştir.

Yine DSM-4 de belirtilmiş sürelerle göre tanımlamalar da değişiklikler yapılmıştır. 2-30 gün süreçler de akut stres bozukluğu, 3 aydan kısa süreçler de akut, 3 aydan fazla süreçler de ise kronikleşmiş stres bozuklukları tanımı yapılmıştır. Travma sonrası stres bozukluklarında bireylerde travmaya karşı bir korunma yöntemi geliştirilir ve her bireyde bu süreç oldukça farklılıklar göstermektedir. Bu korunma yöntemlerini etkileyenler ise, psikolojik dayanıklılık, genetik faktörler, çevre koşulları, geçmişte yaşanan psikiyatrik bozukluklar gibi birçok durum etkilemektedir(Bozkurt ve Yorulma, 2014).

Bireylerin yaşantıları kendilerine özgü ve has olduğundan dolayı her bireyin de olaylar karşısında verecekleri tepkiler ve kendi savunma mekanizmaları oldukça farklılıklar göstermektedir. Her ne kadar birbirine benzeyen savunma mekanizmaları söz konusu olsa da bireylerin bu savunma mekanizmalarını dışarıya nasıl yansıttıkları da oldukça önemlidir. Travma sonrası stres bozukluğunun sonrasında oluşturulan bir savunma mekanizması da cinsel işlev bozukluklarına neden olabilmektedir(Katip, 2021). Travma sonrası stres bozukluğunun; genel toplum temellerine göre sıra dışı olaylardan sonra gün yüzüne gelmesi bu konuda yapılacak olan genetik çalışmaları olabildiğince zorlaştırmaktadır. Birinci ve ikinci Dünya Savaşına ait olan veriler ele alındığında, travma sonrası stres bozukluklarının tanı kriterlerine ait olan kategorilere de girebileceğinin düşünüldüğü askerlerin de kontrollerinde ailelerine ve akrabalarına yüksek derece de bakılarak ailelerinde ve akrabalarında psikiyatrik bozuklukların olup olmadığı araştırılmalıdır(Tuğut, 2016).

Elde edilen bilgiler doğrultusunda vakaların birinci dereceden akrabalarında anksiyete bozuklukları mevcut ise vakalar da travmatik olayların da yüksek oranda gözlenebileceği düşünülmektedir. Çalışmalar sonrasında elde edilen veriler ışığında, travmatik streslerin durumlarında oluşan bozukluklar da hangi isimle adlandırılması, ailesel risk kategorilerine uyumunu göstermektedir. Bireyin ailesinde madde kullanımı mevcut ise, anksiyete bozukluklarının ve depresyonunda varlığı mevcut ise travma sonrası stres bozukluklarının gelişiminde risk faktörleri oldukça fazladır (Ovayolu ve Serindağ, 2017).

Travmatik durumlar ile karşılaşmış bireylerin öncelikle karmaşa duygusuyla baş etmeye çalıştığı gözlenmektedir. Bu hazırlıksız olarak karşılaşılan durumun ise sonrasında ki aşamalarda değişiklik gösterdiği gözlenmektedir. Travmadan önce yaşanan ve kayıt edilen tecrübeler ise kullanıldığında sanki travma öncesinde karşılaşılmış gibi de algı yaratılabilir. Önce yaşanan olaylar da verilen tepkilerin bire bir aynısı verilmeye başlanabilir(Schacter, Addis, Buckner ve 2007; Rubin, Berntsen ve Bohni, 2008; Brewin, 2014).

Bu durum öğrenilmiş bir davranış demektir. Fakat bu davranışlar sonrasında yeniden karşılaşılan durumlara uygun olmadığı zamanlar da uygun yanıtlar olmaz ise durum daha da karmaşık bir hale girmiş olmaktadır. Karmaşanın artması demek ise bireyde bulunan anksiyetik durumun tetiklenerek artması demektir. Travma sonrası stres bozukluğu tanısı koyabilmek adına, yaşanan travmanın dışında da geçerli,

objektif ve ampirik yöntemler kullanılarak denetlenmesi gerekmektedir (Gökalp, 2000).

TSSB'nin Epidemiyoloji

Travma sonrası stres bozukluklarında, genetik özellikler de, fiziksel yapılar da, psikolojik geçmişler de; durumsal motivasyonlar, stresörlerle baş etme ve savunma mekanizmalarında bireysel farklılıklar mevcuttur. Travma sonrası stres bozukluğunun bireysel farklılıkları kriterleri de ortaya koymaktadır. TSSB'nin gelişimsel ve toplumsal farklılıkları da ortaya koymaktadır. Kültürel toplumların sahip olduğu travma deneyimleri kültürlere göre farklılıklar göstermektedir. Travma öncesi, travma sırası ve travma sonlarında bir çok etkileri, sosyal destek düzeyleri, bireylerin travmatik olaylarının karşısındaki duyarlılıklarında kültürlere göre oldukça yoğun şekilde farklılıklar göstermektedir (Yılmaz ve Gençöz, 2010; Şahin, 2017; Şahin ve Sevinçok, 2018; Atli, Bulut ve Çakir, 2019). İnsan müdahalesi olan travmatik olaylar da Travma Sonrası Stres Bozukluklarında ki gelişmelerin riskinin yüksek şekilde olduğu gözlenmektedir. Tüm bireylerin %80-100'ünde hayatlarının her alanında maruz kaldığı ve travmaya maruz kalanların ise neredeyse yarısının farklı tepkiler sergiledikleri gözlenmektedir. Kadın bireyler de daha çok cinsel istismar sonrasında, erkek bireyler de ise kazalar en başta olmak üzere travma yaratan durumların en başında gelmektedir. Travma Sonrası Stres Bozukluklarının gelişme riskleri kadın bireyler de %10.4-19 arasında iken, erkek bireyler de ise %5-10 aralığında seğirmektedir. Travmaların niteliklerini de Travma Sonrası Stres Bozukluklarının gelişme risklerinin de değişimine etki ettiği gözlenmektedir (Kessler vd., 1995; Breslau vd., 1998; Breslau vd., 1999; American Psychiatric Association, 2013).

Bireylerin yaşamları boyunca Travma sonrası stres bozukluklarının görülme olasılığı %1.35 olarak saptanmıştır. Fakat fiziksel travmalara maruz kalan bireyler de ise bu oran %3.5 düzeyindedir. Kadın bireyler de tecavüz sonlarında Travma Sonrası Stres bozukluğu gelişimi %48.4 düzeyinde iken, erkekler de ani ölümler veya ciddi yaralanma veya kaza sonlarında %10.4 oranlarında gözlenmektedir. Amerika devletinde yapılan bir çalışmada bireylerin yaşamları boyunca Travma Sonrası Stres bozukluğunun görülme oranlarında %6.5 olarak saptanmıştır. Kadınlar da ise sıklığın erkeklerin neredeyse iki katı kadar fazla olduğu bulgulanmıştır (Özten ve Sayar, 2015).

TSSB'nin Psikolojik Faktörleri

Psikodinamik açıdan Travma Sonrası Stres bozukluğunda; dinamik görüşlere göre travma yaratan olaylar da çözümlenmemiş iç çatışmalar da harekete geçirmek varsayımı gün yüzündedir. Travmanın daha önceden olduğu düşünülen en baştaki dönemlere ait olmuş olan çocukluk döneminde ki psikoseksüel dönemler de regrese olmaya yani yenilemeye neden olduğu döneme ve çocukluk çağında ki nevrozların harekete geçirildiği dönemi aktifleştirdiği düşünülmektedir. Freud'a göre, travmaların tüm savunma mekanizmalarını aşarak ağır ve acılı şekil de yaşanan süreçlerin de yenilemenin yetersiz kaldığı, egonun bununla baş etme gücünün olmadığını ileri sürmektedir(Özten ve Sayar, 2015). Öncelikli olarak disosiyasyonun kullanıldığı yaşantılar da bilinçli bir alandan ya da yaşantıdan duygu bütünlüğü ayrıştırılarak bilinç dışına yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu yaşantılar da yaşananın bir yanını anımsatacak yeni bir travmatik anılar olursa, kompulsiyon tarzında olaylar da yeniden yaşanma söz konusudur. Geçmişteki çatışma alanlarında yaşanan travmatik durumlar, bütünleşme sağlanamadığında başa çıkma yöntemlerini etkileyebilir. Bölünme mekanizması, egonun savunma mekanizmasında aynı anda acıdan uzaklaşmayı ve farklı bir yönden yaklaşmayı hedefler. Ancak, aşılamaz çatışmalarla karşılaşıldığında geri çekilme ve kaçınma baş gösterir ve kişi yalnızlık ve çaresizlik hissiyle karşı karşıya kalır. Gelecekteki olayları hayal etme, önceden yaşama ve bu şekilde geleceğe hazırlanma yeteneği, dışarıdan gelen uyarıları düzenlemeyi ve kontrol etmeyi kolaylaştırır. Ancak, beklenmedik olaylar, hazırlık yapılamayan olaylardan daha yoğun bir şiddetle gerçekleşebilir(Özten ve Sayar, 2015).

Travmaya Yol Açan Nedenler

- Depremler, Seller, Yangınlar vs.
- Savaş
- İşkence- Tecavüz
- İş kazaları
- Trafik kazaları
- Beklenmedik anlar da gerçekleşen ölümler
- Aniden yakınına bir hastalıktan kaybetme (Özten ve Sayar, 2015).

Zihinsel travmadan sonra ortaya çıkan ve sıklıkla görülen iki psikolojik bozukluk vardır. Bu depresyon ve travma sonrası stres bozukluğudur. Hemen hemen her insanda travma sonrası stres bozukluğuna diğer psikolojik bozukluklar da eşlik eder(Özgen ve Aydın, 2000). Travma sonrası stres bozukluğu ile birlikte, yaygın hastalıkların başında depresyon vardır. Depresyonun yanı sıra kaygı bozuklukları, aşırı alkol ya da madde kullanımı da olabilir. Bu durumdan hemen önce akıl hastalığı olan ve travmadan sonra bu hastalıkları tekrar tekrar nüksetmiş olanların daha muhtemel olduğu görülmüştür(Gökalp, 2000).

Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Belirtileri

- Uykusuzluk çekme,
- Uyku Esnasında korkunç rüyalar görme,
- Olay sonrası gelişen anların bireylerde rahatsızlık verici durumların bireylerden sık sık hatırlanması,
- Aşırı şekilde olayların tekrarlanacağı korkusu,
- Kolay irkilme,
- Çabuk sinirlenme,
- Gelecekle ilgili plan yapamama,
- Yabancılaşma(Gökalp, 2000).

Olanları hatırlatan anlarda huzursuzluklar ve bu durumlardan kaçma eylemi görülmektedir. Bu semptomların neredeyse çoğu insanda yaralanmadan sonraki zamanlar da rastlanmaktadır ve çoğunlukla birkaç hafta sürer sonrasında ise müdahale ya da bir yardım olmadan kendi kendine iyileşebilir. Lakin birtakım insanlarda bu etkiler aylar, belki de yıllar boyunca görülebilir(Uğurlu ve Uğurlu, 2020).

Problem Çözme Becerileri

Problem çözme becerisi, kişilerin veyahut toplumların karşı karşıya geldikleri güçlük durumlarında ortaya çıkmaktadır. Kişiler yaşamlarının ilk zamanlarında bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi ile ilgili sorunlar yaşanırken, bireylerin yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde buna benzer sorunlarının yerlerini karma karışık olmuş duygusal ve sosyal sorunlar alabilmektedir. Kişiler de sorunlar çözüldüğü düzeyde, hayata karşı uyum sağladıkları dönemlere ve ruhsal açıdan daha sağlıklı dönemlere girebilmektedirler(Çam ve Dağlı, 2017). Sorunlar üzerinde

düşünme, sorunların nasıl ve ne derecede ilerleyebileceğine kararlar verebilecek durumları olması, ve yaşadıkları sorunlara kaynaklar bulabilmesi bireyleri çözüme ulaştırmaktadır. Bir sorunu çözüme kavuşturabilmek için öncelikli olarak problemlerin ne olduğunun anlaşılması gerekmektedir. Daha sonrasında ise sorunları ve çözümlerine dair bilgilerin toplanma süreci mevcuttur. Problem çözme psikoloji alanında uzun zamanlardır ilgi odağı olacak şekilde önemli bir konu halindedir(Doğruer ve TürkÇapar, 2002). Hızlı şekilde gelişmekte olan dünyada, teknolojik,siyasi,ekonomik problemler bireylerde kriz durumu yaratmakta ve sürekli olarak artış göstermektedir. Her türlü sorunu aynı şekilde çözenin mümkün olmaması nedeniyle eski günlerde yaşayan insanlardan daha fazla ve farklı türde sorunlarla boğuşan bugünün insanı, sorunları için farklı yollar araştırmak ve farklı beceriler geliştirmek zorunda kaldı. Oğuzkanın yapmış olduğu araştırmalara göre problem çözme aşamaları bir zaman, çabalama, enerji ve alıştırmamanın bütünlümesidir. Bireylerin amaçlarına yönelik ihtiyaçları, değerleri, inançları, becerileri, geliştirdikleri alışkanlıkları ve bireylerin tutumları oldukça önemli bir süreçtir. Ayrıca bireylerin problem çözmelerine yönelik geliştirdikleri cesaretleri, istekleri ve kendilerine olan özgüvenleri ile de alakalıdır(Çalışkan, 2020).

Anderson'un yapmış olduğu araştırmalara yönelik ise önceliklerin bilişsel işlemlere odaklanıldığı ve problem çözümede ki aşamaların bilişsel işlemlerinde sıra oldukça önem kazanmaktadır. Problem çözümede, bireylerin verdikleri tepkiler de önemlidir ve problemlere karşı nasıl algı geliştirdiklerini göstermektedir. Ayrıca bireylerin hayatlarında bir hedefinin olması gerekmeden ve böylece bu problem çözme aşamalarında geliştirdikleri aşamalar içinde çaba sarf etmesi gerekmektedir(Yoldaş ve Demircioğlu, 2020).

Heppener'in yaptığı çalışmaya göre ise, problem çözme becerilerinin gelişmesinde ve problemlerle başa çıkma süreçlerinde geliştirdikleri stratejiler eş güdümlüdür. Yaşanılan kişisel problemlerde bu tanım çerçevesine girmekte ve uyum sağlama aşamaları ise davranışsal tepkiler olarak gözlenmektedir. Davranışsal tepkilerden ziyade bilişsel süreçler ve duygusal basamaklarda yönlendirici şekildedir(Güleç, Köşger ve Eşsizoglu, 2015).

Kaya, yaptığı bir çalışmada üniversite öğrencilerinin algıladıkları problem çözme becerileri ile öz saygı düzeyleri, öz değer süreklilik ve devamlılık düzeyleri, depresif duygu durumları, bireylere güven ve eleştiriye açıklık duyguları, psikosomatik belirti düzeyleri ve kişilerarası ilişkilerde tehdit algısı arasında anlamlı

ilişkiler tespit etmiştir. Ayrıca, benlik saygısı, eleştiriye duyarlılık, başkalarına güven ve kişilerarası etkileşimlerde tehdit altında hissetme, en yüksek problem çözme becerilerini yordayan özellikler olarak belirlenmiştir(Çam ve Dal, 2017).

İlgili Araştırmalar

Bilgilioğlu (2006) isimli araştırma, alkol bağımlılığında nüks ve remisyon faktörlerini ve psiko-sosyal değişkenleri belirlemeyi hedeflemiştir. Araştırmanın katılımcı örneği, yatarak tedavi gören 136 alkol bağımlısı hastadan oluşmaktadır. Katılımcılar, taburculuktan sonra iki yıl boyunca takip edilmiş ve yaş, kaçınan-düşünen yaklaşım düzeyi ve grup terapisi katılımı gibi değişkenlerle nüks arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Jafree ve D' Zurilla (2009), uyuşturucu kullanan gençler üzerinde yaptıkları bir araştırmada, kişilik ve madde kullanım bozukluğu arasındaki bağlantıda sosyal sorun çözümünün rolünü araştırmaya çalışmışlardır. Çalışmanın katılımcı örneklemini 307 öğrenciden oluşmaktadır. Rasyonel bir sorun çözme bileşeni içeren Sosyal Sorun Çözme Envanteri'nin umutsuzluk ile yaşam boyu alkol ve marihuana kullanımı arasındaki ilişkiyi hafiflettiği bulunmuştur. Bağımlı gençler arasında, umutsuz kişilik özelliklerine sahip olanların kötü olayların meydana geleceğine dair güçlü bir beklentiye sahip olduğu keşfedilmiştir.

Demirbaş, İlhan ve Doğan (2012) yatarak tedavi gören alkol bağımlısı erkek hastalarda nüks ve problem çözme arasındaki bağlantıyı araştırmıştır. Çalışmada 128 hastadan oluşan bir örneklem kullanılmıştır. Altı aylık takip aşamasında, veriler kaçınma ve yansıtma problem çözme becerileri ile nüks arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Fıncık (2015), sigara, içki veya uyuşturucu kullanan kişilerde problem çözme becerilerinin kendini yok etme ve umutsuzluk üzerindeki etkisini araştırmak için bir çalışma yapmıştır. Çalışma, çeşitli illerdeki hastanelere başvuran 483 hastadan toplanan bilgilere dayanmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre, madde kullanıcılarının problem çözme becerileri, üzüntü ve umutsuzluk düzeyleri diğer bağımlılık yapıcı maddelerden (alkol, alkol-sigara ve alkol-sigara-madde) farklı şekilde etkilenmiştir.

Durmuş (2016) üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Çalışma, birinci ve dördüncü sınıfta okuyan 397 öğrenciden oluşan bir

örnekleme dayanmaktadır. Çalışmanın bulguları, problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılık arasında bir bağlantı olduğunu göstermiştir. Cinsiyet, ekonomik konum ve ebeveyn eğitim düzeyinin psikolojik dayanıklılık üzerinde bir etkisi olmadığı, ancak problem çözme becerilerinin etkisi olduğu görülmüştür.

İbili, Şahin ve Uluyor (2017) öğretmen adaylarının problem çözme eğilimleri ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmaya bir taşra devlet üniversitesinden toplam 218 öğretmen adayı (138 kadın ve 80 erkek) katılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre, öğretmen adaylarının problem çözme becerileri orta ve yüksek olarak değerlendirilirken, internet bağımlılıkları düşük ve orta olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, bu iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Duran (2017), uyuşturucu kullanımı ile hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmanın örneklemini hemşirelik bölümünden 115 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın bulgularına göre, sigara içen öğrencilerin problem çözme becerileri sigara içmeyen öğrencilere göre daha zayıftır.

Soysal (2018), İstanbul'da özel bir hastanede tedavi gören 102 uyuşturucu bağımlısı ve aileleri üzerinde bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, uyuşturucu bağımlılarının ve ailelerinin problem çözme becerileri arasında önemli bir ilişki yoktur. Ancak, uyuşturucu bağımlılarının mizaç ve kişilik özellikleri ile sorun çözme yetenekleri arasında bir bağlantı olduğu gösterilmiştir.

BÖLÜM III

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Alkol kullanımı olan kişiler de bağımlılık profillerine bağlı olarak gelişen olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılan bu çalışmada nicel araştırma desenlerinden tarama yöntemi kullanılmıştır. Geçmiş veya hala daha günümüzde devam eden bir durumun, içinde bulunduğu şekli ile betimlemeyi hedefleyen araştırma biçimidir. Araştırma konusu halinde olan birey, nesne ya da kendi şartları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaktadır. Değişkenlerin herhangi bir biçimde değişmesi veya etkilenmesi mümkün değildir. Tarama modelinde asıl amaçlar genel olarak soru cümleleri ile birlikte ifade edilmektedir. Bu soru cümleleri ise; ‘Ne İdi?, Nedir?, Neyle İlgilidir?’ gibi sorulardan oluşmaktadır. Bu soruların cevapları verilirken ise ‘Neden?’ sorusunun asıl cevaplarının ortaya çıkması hedeflenmektedir(Büyüköztürk, 2016).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini Kuzey Kıbrıs Türkiye Cumhuriyetinde bulunan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise amaçsal örnekleme yöntemlerinden olan benzeşik yöntem ile seçilen 18 yaş ve üzeri 384 bireylerden oluşmaktadır. Maksimum çeşitlilik örneklemesinin aksine, benzeşik örnekleme yöntemi küçük ve homojen bir örnekleme grubunu seçerek ayrıntılı bir şekilde çalışmayı amaçlamaktadır (Neuman, 2014). Bu yöntemde, örnekleme sürecinde belirli bir nitelik veya özellik taşıyan katılımcılar seçilerek daha kapsamlı bir inceleme yapılması hedeflenmektedir. Bu yaklaşım, araştırmanın odaklandığı belirli bir alt grubun özelliklerini daha derinlemesine anlamak ve anlamlandırmak için kullanılmaktadır. Çalışmanın örnekleme sayısı bilinmeyen örnekleme formülü kullanılarak 384 kişinin örnekleme dahil edilmesi gerektiği hesaplanmıştır.

Tablo 1.*Katılımcıların Tanıtıcı (Kişisel) Özelliklerine Göre Dağılımı*

	Sayı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	205	53,4
Erkek	179	46,6
Yaş		
18-22 yaş	211	54,9
23-27 yaş	149	38,8
28-32 yaş	24	6,3
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar	27	7,0
Lise	238	62,0
Üniversite	108	28,1
Yüksek Lisans	11	2,9
Medeni Durum		
Bekar	352	91,7
Evli	32	8,3
Çocuk		
Var	12	3,1
Yok	372	96,9
Psikolojik/Psikiyatrik Tedavi		
Evet	81	21,1
Hayır	303	78,9

Çalışmaya 205'i (%53,4) kadın ve 179'u (%46,6) erkek olmak üzere toplamda 384 kişi dahil olmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı tablo 1'de sunulmuştur. Bireylerin 211'i (%54,9) 18-22 yaş aralığında, 149'u (%38,8) 23-27 yaş aralığında ve 24'ü (%6,3) 28-32 yaş aralığındadır.

Katılımcıların 27'si (%7,0) okur-yazar, 238'i (%62,0) lise mezunu, 108'i (%28,1) üniversite mezunu ve 11'i (%2,9) yüksek lisans mezunudur. Bireylerin 352'si (%91,7) bekar iken 32'si (%8,3) evlidir. Katılımcıların 12'sinin (%3,1) çocuğu bulunmakta ve 372'sinin (%96,9) çocuğu bulunmamaktadır. Çalışmaya dahil olanların

81'i (%21,1) psikiyatrik/psikolojik tedavi görmüşken 303'ü (%78,9) psikiyatrik/psikolojik tedavi görmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılarla ilgili daha derin bilgiye ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan formda katılımcılara, cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim durumu, alkol kullanımı, çocuk bilgisi, daha önceden psikolojik yada psikiyatrik bir tedavi görüp görmediği, alkol kullanım sıklığını içeren yedi sorudan oluşmaktadır.

Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ)

Weiss ve Marmar (1997) tarafından Amerikan Psikiyatri Birliği'nin TSSB ölçütlerine göre bireylerin travmatik olaylar karşısında psikolojik stress düzeyini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek tüm TSSB semtomlarını sorgulayacak şekilde düzenlenmiştir. Son 7 günde yaşanan olayların şiddetini ölçen 22 soru bulunmaktadır. Sorular 4 lü likert tipi ölçekle yanıtlanmaktadır. Ölçekte 'yeniden yaşama', 'kaçınma' ve 'aşırı uyarılma' olmak üzere 3 alt boyut vardır. Ölçek orijinal Cronbach Alfa değeri için .91, girici düşünce alt boyutu için .94, kaçınma boyutu için .89, aşırı uyarılma boyutu için .92 olarak belirtilmiştir.

Olayların etkisi ölçeği Aytül Çorapcıoğlu tarafından (2006) tarihinde Türkçeye uyarlanmıştır. 5 li likert tipi değerlendirmeye sahip, 22 soruluk bir ölçüm aracıdır. Uyarılma çalışmasında Olayların etkisi ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.937 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte üç alt boyut bulunmaktadır. Bu alt boyutlar ; yeniden yaşama (1, 2, 3, 6, 9, 14, 16, 20. sorular), kaçınma (5, 7, 8, 11, 12, 13, 17, 22. sorular) ve aşırı uyarılmadır (4, 10, 15, 18, 19, 21. sorular). Katılımcılar en yüksek 88, en düşük 0 puan almaktadır. Katılımcıların puanları arttıkça, stres düzeyinin yükseldiğini söylememiz mümkündür.

Tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı .93; girici düşünce alt boyutu için .83, kaçınma alt boyutu için .82 ve aşırı uyarılmışlık alt boyutu için .90 olarak hesaplanmıştır. Yapılan araştırma sonrasında ölçeğin alt boyutlarının analizleri sonucunda elde edilen bilgilerin neredeyse tüm maddelerde beklenmekte olan alt boyutun .35 ve .80 arasında değişmekte olan katsayılarının olduğu gözlenmektedir.

Mevcut bulunan çalışmada tüm ölçek için elde edilmiş olan Cronbach Alfa katsayılarının .93 olduğu tespit edilmektedir.

Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ)

Ögel ve diğerleri tarafından (2012) yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.89 ve alt boyutların Cronbach Alpha katsayıları 0.63-0.86 aralığındadır. BAPİ puanlaması yapılırken, 12 puan altı düşük bağımlılık şiddeti, 12 ile 14 puan arası orta bağımlılık şiddeti, 14 puan üstü yüksek bağımlılık şiddetini tanımlamaktadır. Madde ve alkol kullanımında kesme noktası 10.02'dir. 37 sorudan ve 5 alt boyuttan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Bu alt boyutlar; bağımlılık tanı ölçütleri, madde kullanım şiddeti, madde bırakma motivasyonu, maddenin kişinin yaşamına etkisi ve madde kullanım özelliklerini içermektedir. BAPİ ölçeği için güvenilirlik çalışmalarında ilk 6 madde de çıkartılıp tekrar uygulamaya alındığında, tüm ölçek için Cronbach alfa katsayıları 0.89. Ölçekte Cronbach Alpha katsayıları Tanı Ölçütleri, Cronbach Alpha katsayıları .71, Yaşam Etkisi, Cronbach Alpha katsayıları .86, Şiddetli İstek, Cronbach Alpha katsayıları .77, Motivasyon, Cronbach Alpha katsayıları .63 (Ögel vd., 2012).

Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği (YİPCBÖ)

Heppner ve Peterson (1982) tarafından yetişkinlerin problem çözme düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Envanterin çeviri güvenilirliği çalışmasını yapmak amacıyla İngilizce ve Türkçe formların test- yeniden test uygulamalarından elde edilen veriler arasındaki ilişkiler, toplam test puanı ve alt ölçekler için hesaplanmıştır. Problem Çözme Envanteri, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .86, Problem Çözme Güveni, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .86, Yaklaşma-Kaçınma Tarzı, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .64, Kişisel Kontrol Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları .73 olarak bulgulanmıştır. (Taylan, 1990). Problem Çözme Envanteri , Yaman ve Dede (2008) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. 5 alt boyutu vardır ;Problem çözümünün etkilerini düşünme(madde 1-5) , modelleme yoluyla problem çözme (madde 6-8), alternatif çözümleri araştırma (madde 9-12), belirlenen çözümü uygulamada kararlılık (madde13-15) ve karşılaşılan problem analiz etme (madde 16-18). Ölçek 18 soru içermektedir Maddelere verilen puanlar 5 e yaklaştıkça önermeye katılım düzeylerinin arttığı düşünülmektedir.

Her bir alt boyut için, ölçek puanları arttıkça problem çözme becerisinin arttığı düşünülmektedir. Toplam güvenilirlik katsayısı .88. Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; Problemin çözümünün etkilerini düşünme madde sayısı 5, Cronbach

Alpha iç tutarlılık katsayısı .95, Modelleme yoluyla problem çözüme madde sayısı 3, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .98, Alternatif çözümleri araştırma madde sayısı 4, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .82, Belirlenen çözümün uygulamada kararlılık madde sayısı 3, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .82, Karşılaşılan problemi analiz etme madde sayısı 3, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları .87(Yaman ve Dede, 2008).

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuru yapılarak 28 Aralık 2022 tarihinde YDÜ/SB/2022/1494 numaralı etik izin alınmıştır. Çalışmanın verileri, Google Forms üzerinden online olarak toplanmıştır. Katılımcılar, WhatsApp, Instagram ve Messenger üzerinden gönderilen veri toplama araçlarının linkini kullanmışlardır. Ayrıca, Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formları, online web tabanının ilk sayfasına yerleştirilmiş ve katılımcılara Formları okuyup kabul ettiklerini göstermek için "sonraki" butonuna basmaları gerektiği belirtilmiştir. Veri toplama süreci 15 Mart-15 Nisan tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu tez çalışması için, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan SPSS 22.0 istatistik programı kullanılarak elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Veriler temizlendikten sonra, verilerin parametrik veya parametrik olmayan analiz için kabul edilebilir olup olmadığını değerlendirmek için Kolmogorov-Simirnov normal dağılım analizi yapılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Kolmogorov-Simirnov testine ek olarak tanımlayıcı analizler (mod, medyan, ortalama, basıklık, çarpıklık, vb.) kullanılmıştır. Normal dağılım analizlerinin ardından, veri setlerinin demografik faktörlerle ve birbirleriyle olan ilişkileri, çalışmanın amaçlarına uygun analizler kullanılarak araştırılmıştır. Demografik değişkenlerin ortalama puanlarını parametrik olarak eşleştirilmiş gruplarla karşılaştırmak için "bağımsız örneklem t-testi" kullanılmıştır. Demografik değişkenlerin ortalama puanlarını iki veya daha fazla gruba karşılaştırmak için "Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)" kullanılmıştır. İki grubu içeren demografik özelliklerin ortalama puanlarını karşılaştırmak için parametrik olmayan "Mann-Whitney U Testi" kullanılmıştır. İki veya daha fazla grubu içeren demografik

değişkenlerin ortalama puanlarını karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H testi" kullanılmıştır. İkili değişkenlerin kullanıldığı veri setleri arasındaki bağlantıyı araştırmak için Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir (Büyüköztürk, 2018).

Tablo 2.

Olayların Etkisi Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	X	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık	KS
Olayların Etkisi Ö.	384	33.63	18.1	0	72	.045	-.797	.000
Yeniden Yaşama	384	12.76	8.15	0	32	.457	-.557	.000
Kaçınma	384	12.58	6.15	0	29	-.017	.324	.000
Aşırı Uyarılma	384	8.28	6.03	0	23	.479	-.786	.000

Tablo 2, olayların etkisi ölçeği ve yeniden deneyimleme, aşırı uyarılma ve kaçınma alt boyutları için tanımlayıcı verileri göstermektedir. Değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov normal dağılım testi kullanılmış ve değişkenlerin normal bir dağılım izlemediği ortaya koyulmuştur. Fakat değişken puanlarının dağılımları ve tanımlayıcı istatistiklerinin normal dağılım izledikleri belirlenmiştir. Ayrıca değişkenlerin basıklık ve çarpıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması nedeniyle normal dağılım gösterdiği düşünülerek çalışmalara parametrik analizlerle devam edilmiştir.

Tablo 3.*Yetişkinler için Problem Çözme Becerileri Ölçeğine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler*

	N	X	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık	KS
Problem								
Çözme	384	67.91	12.65	37	90	-.033	-.641	.005
Becerileri Ö.								
Problemin								
Çözümünün								
Etkilerini	384	18.46	4.18	8	25	-.138	-.688	.000
Düşünme								
Modelleme								
Yoluyla								
Problem	384	10.8	2.18	6	15	-.036	-.363	.000
Çözme								
Alternatif								
Çözümleri	384	14.92	3.4	8	20	.156	-.954	.000
Araştırma								
Belirlenen								
Çözümü								
Uygulamada	384	12.07	2.4	6	15	-.492	-.385	.000
Kararlılık								
Karşılaşılan								
Problemi	384	11.65	2.73	4	15	-.433	-.525	.000
Analiz Etme								

Tablo 3'te yetişkinler için problem çözme becerileri ölçeği ve modelleme yoluyla problem çözme, alternatif çözüm yolları arama, belirlenen çözüm yolunu uygulamada kararlılık ve karşılaşılan problemi analiz etme alt boyutlarının betimsel değerleri bulunmaktadır. Değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için Kolmogorov-Simirnov normal dağılım testi kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre değişkenler normal dağılıma sahip değildir.

Tablo 4.*Bağımlılık Profil İndeksine İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler*

	N	X	Ss	Min.	Maks.	Çarpıklık	Basıklık	KS
Bağımlılık Şiddeti	384	6.46	2.79	5.1	21.81	3.222	12.221	.000
Madde Kullanım Özellikleri								
Tanı	384	6.97	3.43	6	29	4.689	23.610	.000
Yaşam Üstüne Etkileri								
Şiddetli İstek	384	4.67	2.22	4	19	4.568	23.196	.000
Motivasyon	384	5.12	4.05	3	15	1.697	1.269	.000

Tablo 4, bağımlılık profil endeksinin genel bağımlılık şiddeti puanı ve tanı, madde kullanım özellikleri, şiddetli istek, yaşam üzerindeki etkileri ve motivasyon alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı verileri göstermektedir. Değişkenlerin normal dağılımını değerlendirmek için Kolmogorov-Simironov normal dağılım testi kullanılmış ve değişkenlerin normal dağılıma uymadığı görülmüştür. Benzer şekilde, değişken puanlarının dağılımları, tanımlayıcı istatistikler, basıklık ve çarpıklık değerleri incelendiğinde de değişkenlerin normal dağılıma sahip olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, aşağıdaki analizlerde parametrik olmayan analitik yaklaşımlar kullanılmıştır.

Çalışma Planı

<p>Araştırmanın başlangıcında, Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ)(Ek-4), Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) (Ek-5) ve Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği'nin (YİPÇBÖ) (Ek-6) geliştirilmesi veya uyarlanması için çalışmalarda bulunan araştırmacılardan ölçek izinleri alınmıştır. Ölçek izinleri, ilgili araştırmacılar tarafından verilmiş ve bu izinler, çalışmanın "ölçek izinleri" bölümünde ayrıntılı olarak sunulmaktadır.</p>	Kasım 2022
<p>Araştırmanın ikinci aşamasında, etik standartlarına uyum sağlamak için Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na başvuruda bulunulmuş ve 28 Aralık 2022 tarihinde YDÜ/SB/2022/1494 numaralı etik izin alınmıştır. Etik Kurul İzni, çalışmanın "Etik Kurul Onayı" bölümünde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.</p>	Aralık 2022
<p>Çalışmanın üçüncü aşamasında, KKTC'de ikamet eden bireylere ulaşmak için Aydınlatılmış Onam Formu, Sosyo-demografik Bilgi Formu, Olayların Etkisi Ölçeği (OEÖ), Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği (YİPÇBÖ) içeren anket formları kullanılmış ve bu formlar çevrimiçi olarak Google Form üzerinden düzenlenmiştir. Bu yöntemle, katılımcılara ulaşılmış ve anketlerin doldurulması sağlanmıştır.</p>	Mart 2023
<p>Kavramsal temeller ve ilgili alanın incelenmesi, yazının temelini oluşturulması.</p>	Mayıs 2023
<p>Veriler, örneklem grubundan elde edilmiş olup, istatistiksel analizler kullanılarak incelenmiştir. Bulgular, elde edilen verilere dayanarak ortaya konulmuş ve literatürdeki mevcut bilgilerle karşılaştırılarak tartışılmıştır.</p>	Mayıs 2023

BÖLÜM VI

Bulgular

Tablo 5.

Bağımlılık Profil İndeksinin Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Bağımlılık Şiddeti	Kadın	205	183.24	37,564.50	16449.0	.075
	Erkek	179	203.10	36,355.50		
Madde Kullanım Özellikleri	Kadın	205	172.80	35,423.50	14308.5	.000
	Erkek	179	215.06	38,496.50		
Tanı	Kadın	205	178.34	36,559.50	15444.5	.000
	Erkek	179	208.72	37,360.50		
Yaşam Üstüne Etkileri	Kadın	205	187.60	38,459.00	17344.0	.162
	Erkek	179	198.11	35,461.00		
Şiddetli İstek	Kadın	205	192.63	39,488.50	18321.5	.970
	Erkek	179	192.35	34,431.50		
Motivasyon	Kadın	205	197.45	40,478.00	17332.0	.234
	Erkek	179	186.83	33,442.00		

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üstüne etkileri, şiddetli istek, motivasyon puanlarının katılımcıların cinsiyetlerine göre değişimini test etmek amacıyla bir dizi Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Bağımlılık şiddeti puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=183.24$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=203.1$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=16449.0$, $z=-1.781$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, bağımlılık şiddeti puanları açısından kadın ve erkeklerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, yaşam üstüne etkileri puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=187.6$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=198.11$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=17344.0$, $z=-1.399$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, yaşam

üstüne etkileri puanları açısından kadın ve erkeklerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Şiddetli istek puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=192.63$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=192.35$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=18321.5$, $z=-.038$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, şiddetli istek puanları açısından kadın ve erkeklerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Paralel olarak, motivasyon puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=197.45$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=186.63$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=17332.0$, $z=-1.189$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, motivasyon puanları açısından kadın ve erkeklerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Ancak, madde kullanım özellikleri puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=172.8$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=215.06$) arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=14308.5$, $z=-3.863$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, kadınların motivasyon puanları erkeklerin motivasyon puanlarından daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tanı puanlarında kadınların sıralar ortalaması ($X=178.4$) ile erkeklerin sıralar ortalaması ($X=208.72$) arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=15444.5$, $z=-4.071$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, kadınların tanı puanları erkeklerin tanı puanlarından daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6.*Bağımlılık Profil İndeksinin Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

		N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Bağımlılık Şiddeti	18-22 yaş ₁	211	192.95	2	18.427	.000	3>1,2
	23-27 yaş ₂	149	177.67				
	28-32 yaş ₃	24	280.60				
Madde Kullanım Özellikleri	18-22 yaş ₁	211	192.83	2	31.713	.000	3<1,2
	23-27 yaş ₂	149	210.47				
	28-32 yaş ₃	24	78.00				
Tanı	18-22 yaş ₁	211	193.61	2	4.043	.132	-
	23-27 yaş ₂	149	186.73				
	28-32 yaş ₃	24	218.56				
Yaşam Üstüne Etkileri	18-22 yaş ₁	211	198.83	2	9.467	.009	2<1,3
	23-27 yaş ₂	149	179.30				
	28-32 yaş ₃	24	218.79				
Şiddetli İstek	18-22 yaş ₁	211	197.40	2	5.560	.062	-
	23-27 yaş ₂	149	190.39				
	28-32 yaş ₃	24	162.50				
Motivasyon	18-22 yaş ₁	211	202.82	2	68.510	.000	2<1,3
	23-27 yaş ₂	149	158.94				1<3
	28-32 yaş ₃	24	310.17				

Bağımlılık profili endeksinin toplam bağımlılık şiddeti puanının yanı sıra tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcı yaşına göre değişimini incelemek için bir dizi Kruskal Wallis H testi yapılmıştır.

Bireylerin bağımlılık şiddeti puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=18.427$, $p<.01$). Farklılaşmanın hangi gruplardan

kaynaklandığını belirlemek için gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, 28-32 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarının ($X=280.6$) 18-22 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti sıralar ortalamalarından ($X=192.95$) ve 23-27 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarından ($X=177.67$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Benzer şekilde, bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=31.713, p<.01$).

Gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, 28-32 yaş arasındaki katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarının ($X=78.0$) 18-22 yaş arasındaki katılımcıların madde kullanım özellikleri sıralar ortalamalarından ($X=192.83$) ve 23-27 yaş arasındaki katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarından ($X=210.47$) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Bireylerin yaşam üstüne etkileri puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=9.67, p<.05$). Gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, 23-27 yaş arasındaki katılımcıların yaşam üstüne etkileri sıra ortalamalarının ($X=179.3$) 18-22 yaş arasındaki katılımcıların yaşam üstüne etkileri sıralar ortalamalarından ($X=198.83$) ve 28-32 yaş arasındaki katılımcıların yaşam üstüne etkileri sıra ortalamalarından ($X=218.79$) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Paralel olarak, bireylerin motivasyon puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=68.510, p<.01$). Gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, 23-27 yaş arasındaki katılımcıların motivasyon sıra ortalamalarının ($X=158.94$) 18-22 yaş arasındaki katılımcıların motivasyon sıralar ortalamalarından ($X=202.82$) ve 28-32 yaş arasındaki katılımcıların motivasyon sıra ortalamalarından ($X=310.17$) daha düşük olduğu saptanmıştır. Ve 18-22 yaş arasındaki katılımcıların motivasyon sıralar ortalamalarının da ($X=202.82$) 28-32 yaş arasındaki katılımcıların motivasyon sıra ortalamalarından ($X=310.17$) daha düşük olduğu görülmüştür.

Ancak, bireylerin tanı puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($X^2=4.043, p>.05$). Bireylerin şiddetli istek puanlarında yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($X^2=5.560, p>.05$).

Tablo 7.*Bağımlılık Profil İndeksinin Eğitim Düzeyine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları*

		N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Bağımlılık Şiddeti	Okur-yazar ₁	27	105.48	3	20.322	.000	1<2,3
	Lise ₂	238	200.18				
	Üniversite ₃	108	201.10				
	Yüksek Lisans ₄	11	155.41				
Madde Kullanım Özellikleri	Okur-yazar ₁	27	97.94	3	24.732	.000	1<2,3,4
	Lise ₂	238	204.12				
	Üniversite ₃	108	187.94				
	Yüksek Lisans ₄	11	218.00				
Tanı	Okur-yazar ₁	27	195.89	3	4.045	.257	-
	Lise ₂	238	189.84				
	Üniversite ₃	108	200.87				
	Yüksek Lisans ₄	11	159.50				
Yaşam Üstüne Etkileri	Okur-yazar ₁	27	195.30	3	2.762	.430	-
	Lise ₂	238	195.00				
	Üniversite ₃	108	189.71				
	Yüksek Lisans ₄	11	159.00				
Şiddetli İstek	Okur-yazar ₁	27	198.70	3	2.297	.513	-
	Lise ₂	238	193.57				
	Üniversite ₃	108	191.64				
	Yüksek Lisans ₄	11	162.50				
Motivasyon	Okur-yazar ₁	27	173.20	3	6.563	.087	-
	Lise ₂	238	198.40				
	Üniversite ₃	108	189.73				

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların eğitim düzeylerine göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır.

Bireylerin bağımlılık şiddeti puanlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=20.322, p<.01$). Farklılaşmanın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, okur-yazar katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarının ($X=105.48$) lise mezunu katılımcıların bağımlılık şiddeti sıralar ortalamalarından ($X=200.18$) ve üniversite mezunu katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarından ($X=201.1$) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Benzer şekilde, bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=24.732, p<.01$). Gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, okur-yazar katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarının ($X=97.94$) lise mezunu katılımcıların madde kullanım özellikleri sıralar ortalamalarından ($X=204.14$), üniversite mezunu katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarından ($X=187.94$) ve yüksek lisans mezunu katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarından ($X=218.0$) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Ancak, bireylerin tanı puanlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($X^2=4.045, p>.05$). Bireylerin yaşam üstüne etkileri puanlarında eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık yoktur ($X^2=2.762, p>.05$).

Paralel olarak, bireylerin şiddetli istek puanlarında eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık görülmemiştir ($X^2=2.297, p>.05$). Motivasyon puanlarında eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($X^2=6.563, p>.05$).

Tablo 8.*Bağımlılık Profil İndeksinin Alkol Kullanımına Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları*

		N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Bağımlılık Şiddeti	Evet	250	213.47	53368.00	11507.0	.000
	Hayır	134	153.37	20552.00		
Madde Kullanım Özellikleri	Evet	250	241.83	60457.50	4417.5	.000
	Hayır	134	100.47	13462.50		
Tanı	Evet	250	196.76	49190.00	15685.0	.118
	Hayır	134	184.55	24730.00		
Yaşam Üstüne Etkileri	Evet	250	196.94	49235.00	15640.0	.105
	Hayır	134	184.22	24685.00		
Şiddetli İstek	Evet	250	192.50	48124.50	16749.5	.999
	Hayır	134	192.50	25795.50		
Motivasyon	Evet	250	184.96	46239.00	14864.0	.021
	Hayır	134	206.57	27681.00		

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların alkol kullanıp kullanmamalarına göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Mann Whitney U Testi yapılmıştır.

Bağımlılık şiddeti puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=213.47$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=153.37$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=11507.0$, $z=-5.148$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, alkol kullanan bireylerin bağımlılık şiddeti puanları alkol kullanmayan bireylerin bağımlılık şiddeti puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Benzer şekilde, madde kullanım özellikleri puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=241.83$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=100.47$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($U=4417.5$, $z=-12.345$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, alkol kullanan bireylerin madde kullanım özellikleri puanları alkol kullanmayan bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Motivasyon puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=184.96$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=206.57$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=14864.0$, $z=-2.312$, $p<.05$). Bu sonuçlara bakarak, alkol kullanan bireylerin motivasyon puanları alkol kullanmayan bireylerin motivasyon puanlarından daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Ancak, tanı puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=196.76$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=184.55$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=15685.0$, $z=-1.563$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, tanı puanları açısından alkol kullanan ve kullanmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Yaşam üstüne etkileri puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=196.94$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=184.22$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=15640.0$, $z=-1.619$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, yaşam üstüne etkileri puanları açısından alkol kullanan ve kullanmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Paralel olarak, şiddetli istek puanlarında alkol kullanan bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.5$) ile alkol kullanmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.5$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=16749.5$, $z=-.001$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, şiddetli istek puanları açısından alkol kullanan ve kullanmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Tablo 9.*Bağımlılık Profil İndeksinin Medeni Duruma Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları*

		N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Bağımlılık Şiddeti	Bekar	352	191.14	67282.50	5154.5	.419
	Evli	32	207.42	6637.50		
Madde Kullanım Özellikleri	Bekar	352	193.71	68185.50	5206.5	.463
	Evli	32	179.20	5734.50		
Tanı	Bekar	352	192.47	67748.50	5620.5	.977
	Evli	32	192.86	6171.50		
Yaşam Üstüne Etkileri	Bekar	352	192.45	67742.00	5614.0	.964
	Evli	32	193.06	6178.00		
Şiddetli İstek	Bekar	352	192.22	67662.50	5534.5	.797
	Evli	32	195.55	6257.50		
Motivasyon	Bekar	352	190.28	66978.00	4850.0	.098
	Evli	32	216.94	6942.00		

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların medeni durumlarına göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Bağımlılık şiddeti puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=191.14$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=207.42$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=5154.5$, $z=-.809$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, bağımlılık şiddeti puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, madde kullanım özellikleri puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=193.71$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=179.2$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=5206.5$, $z=-.732$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, madde kullanım özellikleri puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Tanı puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.47$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.86$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=5620.5$, $z=-.029$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, tanı puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Paralel olarak, yaşam üstüne etkileri puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.45$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=193.06$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=5614.0$, $z=-.045$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, yaşam üstüne etkileri puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Şiddetli istek puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.22$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=195.55$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=5534.5$, $z=-.257$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, şiddetli istek puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Son olarak, motivasyon puanlarında bekar bireylerin sıralar ortalaması ($X=190.28$) ile evli bireylerin sıralar ortalaması ($X=216.94$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=4850.0$, $z=-1.653$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, motivasyon puanları açısından bekar ve evli bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Tablo 10.*Bağımlılık Profil İndeksinin Çocuğa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları*

	Çocuk;	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Bağımlılık Şiddeti	Var	12	219.79	2637.5	1904.5	.378
	Yok	372	191.62	71282.5		
Madde Kullanım Özellikleri	Var	12	72.67	872.0	794.0	.000
	Yok	372	196.37	73048.0		
Tanı	Var	12	159.50	1914.0	1836.0	.111
	Yok	372	193.56	72006.0		
Yaşam Üstüne Etkileri	Var	12	159.00	1908.0	1830.0	.108
	Yok	372	193.58	72012.0		
Şiddetli İstek	Var	12	162.50	1950.0	1872.0	.132
	Yok	372	193.47	71970.0		
Motivasyon	Var	12	270.17	3242.0	1300.0	.002
	Yok	372	189.99	70678.0		

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların çocuğu olup olmamasına göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Mann Whitney U Testi yapılmıştır.

Bağımlılık şiddeti puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=219.79$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=191.62$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=1904.5$, $z=-.881$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, bağımlılık şiddeti puanları açısından çocuğu olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, tanı puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=159.5$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=193.56$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=1836.0$, $z=-1.592$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, tanı puanları açısından çocuğu olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Yaşam üstüne etkileri puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=159.0$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=193.58$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=1830.0$, $z=-1.606$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, yaşam üstüne etkileri puanları açısından çocuğu olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Paralel olarak, şiddetli istek puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=162.5$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=193.47$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=1872.0$, $z=-1.506$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, şiddetli istek puanları açısından çocuğu olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Ancak, madde kullanım özellikleri puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=72.67$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=196.37$) arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=794.0$, $z=-3.943$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, çocuğu olan bireylerin madde kullanım özellikleri puanları çocuğu olmayan bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarından daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Motivasyon puanlarında çocuğu olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=270.17$) ile çocuğu olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=189.99$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($U=1300.0$, $z=-3.130$, $p<.01$). Bu sonuçlara bakarak, çocuğu olan bireylerin motivasyon puanları çocuğu olmayan bireylerin motivasyon puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 11.

Bağımlılık Profil İndeksinin Psikiyatrik Rahatsızlığa Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

		N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Bağımlılık Şiddeti	Evet	81	210.60	17059.0	10805.0	.093
	Hayır	303	187.66	56861.0		
Madde Kullanım Özellikleri	Evet	81	229.57	18595.0	9269.0	.000
	Hayır	303	182.59	55325.0		
Tanı	Evet	81	197.52	15999.0	11865.0	.486
	Hayır	303	191.16	57921.0		
Yaşam Üstüne Etkileri	Evet	81	195.49	15835.0	12029.0	.679
	Hayır	303	191.70	58085.0		
Şiddetli İstek	Evet	81	213.48	17292.0	10572.0	.002
	Hayır	303	186.89	56628.0		
Motivasyon	Evet	81	191.52	15513.5	12192.5	.910
	Hayır	303	192.76	58406.5		

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların psikiyatrik rahatsızlığı olup olmamasına göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Mann Whitney U Testi uygulanmıştır.

Bağımlılık şiddeti puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=210.6$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=187.66$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=10805.0$, $z=-1.682$, $p>.05$). Bu sonuçlara bakarak, bağımlılık şiddeti puanları açısından psikiyatrik rahatsızlığı olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, tanı puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=197.52$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=191.16$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=11865.0$, $z=-.697$,

$p > .05$). Bu sonuçlara bakarak, tanı puanları açısından psikiyatrik rahatsızlığı olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Yaşam üstüne etkileri puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=195.49$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=191.70$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=12029.0$, $z=-.413$, $p > .05$). Bu sonuçlara bakarak, yaşam üstüne etkileri puanları açısından psikiyatrik rahatsızlığı olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Paralel olarak, motivasyon puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=191.52$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=192.76$) arasında anlamlı bir farklılık yoktur ($U=12192.5$, $z=-.113$, $p > .05$). Bu sonuçlara bakarak, motivasyon puanları açısından psikiyatrik rahatsızlığı olan ve olmayan bireylerin istatistiksel olarak denk gruplar olduğu söylenebilir.

Ancak, madde kullanım özellikleri puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=229.57$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=182.59$) arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=9269.0$, $z=-3.511$, $p < .01$). Bu sonuçlara bakarak, psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin madde kullanım özellikleri puanları psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Şiddetli istek puanlarında psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin sıralar ortalaması ($X=213.48$) ile psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin sıralar ortalaması ($X=186.89$) arasında anlamlı bir farklılık vardır ($U=10572.0$, $z=-3.032$, $p < .01$). Bu sonuçlara bakarak, psikiyatrik rahatsızlığı olan bireylerin şiddetli istek puanları psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bireylerin şiddetli istek puanlarından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 12.

Bağımlılık Profil İndeksinin Alkol Kullanım Sıklığına Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

		N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	Fark
Bağımlılık Şiddeti	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	247.88	2	37.998	.000	1>2,3
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	178.77				
	Kullanmıyorum ₃	106	161.34				
Madde Kullanım Özellikleri	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	295.66	2	211.323	.000	1>2,3
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	199.21				2>3
	Kullanmıyorum ₃	106	81.18				
Tanı	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	198.49	2	.971	.615	-
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	189.78				
	Kullanmıyorum ₃	106	191.17				
Yaşam Üstüne Etkileri	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	199.13	2	1.168	.558	-
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	189.58				
	Kullanmıyorum ₃	106	190.88				
Şiddetli İstek	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	212.53	2	19.565	.000	2<1,3
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	175.91				
	Kullanmıyorum ₃	106	200.43				

Motivasyon	Haftada 1-5 kez kullanıyorum ₁	103	187.42	2	20.466	.000	3>1,2
	Ayda 1-3 kereden fazla değil ₂	175	176.23				
	Kullanmıyorum ₃	106	224.29				

Bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti toplam puanı ve tüm alt boyutlarının toplam puanlarının katılımcıların alkol kullanım sıklıklarına göre değişimini incelemek amacıyla bir dizi Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır.

Bireylerin bağımlılık şiddeti puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=37.998, p<.01$). Farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen pairwise sonuçlarına göre ise, haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarının ($X=247.88$) ayda 1-3 kez alkol kullanan katılımcıların bağımlılık şiddeti sıralar ortalamalarından ($X=178.77$) ve alkol kullanmayan katılımcıların bağımlılık şiddeti sıra ortalamalarından ($X=161.34$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Benzer şekilde, bireylerin madde kullanım özellikleri puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=211.323, p<.01$). Pairwise sonuçlarına göre ise, haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarının ($X=295.66$) ayda 1-3 kez alkol kullanan katılımcıların madde kullanım özellikleri sıralar ortalamalarından ($X=199.21$) ve alkol kullanmayan katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarından ($X=81.18$) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ve ayda 1-3 kez alkol kullanan katılımcıların madde kullanım özellikleri sıralar ortalamalarının da ($X=199.21$) alkol kullanmayan katılımcıların madde kullanım özellikleri sıra ortalamalarından ($X=81.18$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bireylerin şiddetli istek puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=19.565, p<.01$). Pairwise sonuçlarına göre ise, ayda 1-3 kez alkol kullanan katılımcıların şiddetli istek sıra ortalamalarının ($X=175.91$) haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların şiddetli istek sıralar ortalamalarından ($X=212.53$) ve alkol kullanmayan katılımcıların şiddetli istek sıra ortalamalarından ($X=200.43$) daha düşük olduğu saptanmıştır.

Paralel olarak, bireylerin motivasyon puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($X^2=19.565, p<.01$). Pairwise

sonuçlarına göre ise, alkol kullanmayan katılımcıların motivasyon sıra ortalamalarının ($X=224.29$) haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların motivasyon sıra ortalamalarından ($X=187.42$) ve ayda 1-3 kez alkol kullanan katılımcıların motivasyon sıralar ortalamalarından ($X=176.23$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Ancak, bireylerin tanı puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmemiştir ($X^2=.971, p>.05$). Bireylerin yaşam üstüne etkileri puanlarında alkol kullanım sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur ($X^2=1.168, p>.05$).

Belirlenen Çözümü Uygulamada Kararlılık Karşılaşılan Problemi Analiz Etme	.008	-.010	.076	-.039	.798**	.594**	.605**	.592**	1							
Bağımlılık Şiddeti	.061	.039	.095	.033	.843**	.721**	.516**	.628**	.687**	1						
Madde Kullanım Özellikleri	.228**	.258**	.040	.294**	-.026	.022	-.020	.071	-.234**	-.022	1					
Tanı	.236**	.260**	.054	.301**	-.062	-.009	-.043	.057	-.320**	-.027	.804**	1				
Yaşam Üstüne Etkileri	.264**	.301**	.054	.329**	-.020	.034	.022	.099	-.274**	-.042	.849**	.876**	1			
Şiddetli İstek	.232**	.265**	.030	.307**	-.013	.020	.022	.086	-.234**	-.009	.886**	.919**	.906**	1		
Motivasyon	.165**	.215**	-.030	.233**	-.040	.027	-.078	.038	-.237**	-.002	.830**	.819**	.758**	.827**	1	
	.125*	.130*	.043	.156**	-.005	.015	-.014	.038	-.077	-.014	.764**	.276**	.386**	.423**	.400**	1

*: p<.05; **: p<.01

Tablo 13'te katılımcıların Olayların Etkisi Ölçeği, Problem Çözme Becerileri Ölçeği ve Bağımlılık Profil İndeksinden almış oldukları puanlar arasındaki ilişkileri incelemek için gerçekleştirilen pearson korelasyon analizi sonucunda elde edilen katsayılara yer verilmiştir.

Tablo değerlendirildiğinde, katılımcıların Olayların Etkisi Ölçeğinden almış oldukları puanlar ile Problem Çözme Becerileri Ölçeği toplam ($r=0,191$; $p<0,01$), problemin çözümünün etkilerini düşünme ($r=0,230$; $p<0,01$), alternatif çözümleri araştırma ($r=0,183$; $p<0,01$), modelleme yoluyla problem çözme ($r=0,299$; $p<0,01$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler olduğu; karşılaşılan problemi analiz etme ($r=0,061$; $p>0,05$) ve belirlenen çözümü uygulamada kararlılık ($r=0,08$; $p>0,05$) puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, katılımcıların olayların etkisi ölçeği puanları arttıkça modelleme yoluyla problem çözme, alternatif çözümler araştırma, problemin çözümünün etkilerini düşünme ve toplam problem çözme becerileri puanları da artmaktadır.

Katılımcıların Olayların Etkisi Ölçeği puanları ile Bağımlılık Profil İndeksinin bağımlılık şiddeti ($r=0,228$; $p<0,01$), madde kullanım özellikleri ($r=0,236$; $p<0,01$), tanı ($r=0,264$; $p<0,01$), yaşam üstüne etkileri ($r=0,232$; $p<0,01$), şiddetli istek ($r=0,165$; $p<0,01$) ve motivasyon ($r=0,125$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu sonuca göre, katılımcıların olayların etkisi puanları arttıkça bağımlılık şiddeti puanları da artmaktadır.

Katılımcıların Problem Çözme Becerileri Ölçeği toplam puanları ile bağımlılık şiddeti ($r=-0,026$; $p>0,05$), tanı ($r=-0,020$; $p>0,05$), şiddetli istek ($r=-0,040$; $p>0,05$), madde kullanım özellikleri ($r=-0,062$; $p>0,05$), yaşam üstüne etkileri ($r=-0,013$; $p>0,05$) ve motivasyon ($r=-0,005$; $p>0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır. Bununla birlikte, belirlenen çözümü uygulamada kararlılık alt boyutu ile bağımlılık şiddeti ($r=-0,234$; $p<0,01$), şiddetli istek ($r=-0,237$; $p<0,01$), yaşam üstüne etkileri ($r=-0,234$; $p<0,01$), tanı ($r=-0,274$; $p<0,01$) ve madde kullanım özellikleri ($r=-0,320$; $p<0,01$) puanları arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişkiler bulunurken motivasyon ($r=-0,77$; $p>0,05$) puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır. Buna göre katılımcıların belirlenen çözümü uygulamada kararlılık puanları arttıkça bağımlılık şiddeti puanları azalmaktadır.

Tablo 14.

Olayların Etkisi Ölçeği ve Bağımlılık Profil İndeksinin Problem Çözme Becerileri Ölçeği Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

		B	Standart Hata	β	t	R	R²	F	p
Model 1	Sabit	61.457	1.46	-	43.093	.250	.060	25.380	.000
	Kaçınma	.513	.102	.250	5.038				

Olayların etkisi ölçeği ve alt boyutları ile bağımlılık profil indeksi ve alt boyutlarının problem çözme becerilerini yordayıcı olup olmadığını belirlemek için stepwise regresyon analizi gerçekleştirildi. Analiz sonuçlarına göre, kaçınma puanları problem çözme becerilerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır ve bu ilişki pozitif yönlüdür ($R=.250$, $R^2=.060$, $F(1,382)=25.380$, $p<.01$). Bu bulgulara göre, bireylerin problem çözme becerileri puanlarınının %06'sının kaçınma puanlarıyla açıklanabildiği söylenebilir.

BÖLÜM V

Tartışma

Bu çalışmanın temel amacı, alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profiline bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerini incelemektir. Ayrıca, araştırma sosyo-demografik özelliklere göre kullanılan değişkenlerin nasıl farklılaştığını da özellikle ele almıştır. Verilerin analizi, sosyo-demografik özelliklere bağlı olarak değişkenler arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, mevcut literatürle uyumlu bir şekilde değerlendirilmiş ve sonuçlar bölümünde ayrıntılı bir şekilde tartışılmıştır.

Alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profiline bağlı olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelendiği bu araştırmanın bulgusunda, kadınların madde kullanım özelliklerinin erkeklerin madde kullanım özelliklerinden daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu bulgunun cinsiyet rolleri ve toplumsal normların bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülebilir. Toplumda, kadınların daha az risk alıcı davranması beklenir ve bu da madde kullanımını caydırıcı bir faktör olarak etkileyebilir. Bununla birlikte, kadınların madde kullanımının erkeklerden daha az olduğu gerçeği, madde kullanımı ile mücadele çalışmalarında cinsiyet farklılıklarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Alan yazında yapılan çalışmalar bu araştırma bulgularını desteklemektedir (Peralta ve Jauk, 2011; Otiashvili vd., 2013; NSDUH, 2019; NBCI, 2020, EMCDDA, 2021).

Araştırma bulgusunda, 28-32 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin 18-22 ve 23-27 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, yaşın madde bağımlılığı üzerindeki etkisine dair önemli bir bilgi sunmaktadır. 28-32 yaş arasındaki bireylerin bağımlılık şiddeti düzeylerinin daha yüksek olması, bu yaş grubunun madde kullanımına daha uzun süre maruz kalması ve/veya daha fazla madde kullanımı deneyimi yaşamış olması nedeniyle olabilir. Ayrıca, bu yaş grubundaki bireylerin hayatlarındaki stres, baskı ve sorumlulukların artması da madde kullanımına yönelmelerine neden olabilir. Bu bulgular, madde bağımlılığına karşı mücadelede yaşa göre özelleştirilmiş önlemler alınması gerektiğini göstermektedir. Alan yazında yapılan çalışmalar bu araştırma bulgusunu desteklemektedir (Türkiye Uyuşturucu Raporu, 2019). Alan yazın incelendiğinde Tütün, Alkol ve Diğer Maddelerin Kullanımı Ulusal Enstitüsü'nün (2019) Ulusal Tütün Anketi verileri, 26-34 yaş

arasındaki yetişkinlerin sigara kullanımı ve nikotin bağımlılığı açısından diğer yaş gruplarından daha yüksek risk altında olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Ulusal Madde Kullanımı ve Sağlık Araştırması (NSDUH) (2019) raporları da 26 yaş ve üstü yetişkinler arasında uyuşturucu kullanımının arttığını ve bu yaş grubunun en yüksek madde kullanım oranlarına sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgusunda, okur-yazar katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin lise mezunu ve üniversite mezunu katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgu, eğitim düzeyi ile bağımlılık şiddeti düzeyi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Okur-yazar olmak, düşük eğitim seviyesine sahip olmaktan daha yüksek bir eğitim seviyesini işaret eder. Üniversite mezunu olmak, lise mezunu olmaktan daha yüksek bir eğitim seviyesidir. Bu nedenle, üniversite mezunları, lise mezunlarından ve okur-yazar olanlar, okuma-yazma bilmeyenlerden daha düşük bir bağımlılık şiddeti düzeyine sahip olma eğilimindedir. Alan yazında yapılan çalışmalar bu araştırma bulgularını desteklemektedir (Avşar vd., 2016; Mutlu ve Sarıkaya, 2019; Kulaksızoğlu vd., 2015). Ayrıca, Teesson, Hall ve Lynskey, (2016) yılında yayınlanan bir çalışmada, düşük eğitim seviyesine sahip katılımcıların, yüksek eğitim seviyesine sahip katılımcılardan daha yüksek bağımlılık şiddeti puanları aldığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Karriker-Jaffe vd. (2014) yılında yayınlanan bir başka çalışmada da, düşük eğitim seviyesine sahip katılımcıların, yüksek eğitim seviyesine sahip olanlara göre alkol bağımlılığı riskinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir.

Araştırma bulgusunda, alkol kullanan bireylerin madde kullanım özellikleri düzeylerinin alkol kullanmayan bireylerin madde kullanım özelliklerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, alkol kullanımının madde kullanımı sorunlarının artışı ile ilişkili olduğunu ve bu nedenle, alkol kullanımının, madde kullanımı sorunlarına neden olan bir faktör olabileceğini göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde bu araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir (Gfroerer, Wu ve Penne, 2002; Stoltz ve Woodruff, 2008; Degenhardt vd., 2009; Khoury vd., 2010).

Araştırma bulgusunda, katılımcıların bağımlılık profil düzeylerinin medeni durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, evli veya bekar olmanın bağımlılık davranışları ile ilişkili olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar, genel olarak bireylerin sosyal statüsü, ekonomik durumu, kişilik özellikleri, arkadaş çevresi, aile desteği ve çevresel faktörlerin bağımlılık davranışları üzerinde daha

belirleyici olduğunu göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde, Cano vd. (2019) tarafından yayınlanan bir çalışmada, evli ve bekâr katılımcılar arasında alkol kullanımını açısından bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Li vd. (2014) tarafından yapılan bir araştırmada da, evli ve bekâr katılımcıların sigara kullanımı, alkol kullanımı ve madde kullanımı düzeyleri arasında bir farklılık tespit edilememiştir.

Araştırma bulgusunda, çocuğu olan bireylerin madde kullanım özellikleri düzeylerinin çocuğu olmayan bireylerin madde kullanım özelliklerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Bu bulgu çocuk sahibi olmanın, madde kullanımı gibi riskli davranışlardan kaçınmada olumlu bir etkiye sahip olduğu düşünülebilir, ancak bu faktörün tek başına yeterli olmadığını belirtmek önemlidir. Alan yazında yapılan çalışmalar da araştırmanın bu bulgusunu desteklemektedir (Agrawal vd., 2010; Fleming vd., 2012; Van Hasselt vd., 2015; Chen vd., 2017).

Araştırma bulgusunda, katılımcıların bağımlılık profil düzeylerinin psikiyatrik rahatsızlığa göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu bulgu, psikiyatrik rahatsızlık düzeyi ile bağımlılık profil düzeyi arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Yani, psikiyatrik rahatsızlığı olan bir bireyin bağımlılık profil düzeyi, psikiyatrik rahatsızlığı olmayan bir bireyin bağımlılık profil düzeyinden farklı değildir. Bu sonuçlar, psikiyatrik rahatsızlıkların bağımlılık profiline etki etmediğini, ancak bağımlılık profilinin belirlenmesinde başka faktörlerin de rol oynayabileceğini göstermektedir. Alan yazın incelendiğinde Kuntsche vd. (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, alkol, sigara ve uyuşturucu bağımlılığı riskinin, psikiyatrik rahatsızlıklarla ilişkili olmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde, Çakıcı vd. (2019) tarafından yapılan bir araştırmada, madde bağımlılığı olan bireylerin psikiyatrik rahatsızlık düzeylerinin, madde kullanmayan bireylerin psikiyatrik rahatsızlık düzeylerinden farklı olmadığı görülmüştür.

Araştırma bulgusunda, haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin ayda 1-3 kez alkol kullanan ve alkol kullanmayan katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, düzenli olarak alkol tüketen bireylerin bağımlılık riskinin daha yüksek olduğunu ve alkol kullanım sıklığının da bu riski etkilediğini göstermektedir. Haftada 1-5 kez alkol tüketen bireylerin, ayda 1-3 kez alkol tüketen veya hiç tüketmeyen bireylere kıyasla daha yüksek bir bağımlılık şiddeti düzeyine sahip olmaları, alkol kullanımının ne kadar sıklıkla yapıldığının bağımlılık üzerindeki önemini

vurgulamaktadır. Araştırmanın bu bulgusu, Maisto vd. (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışma tarafından da desteklenmektedir.

Araştırmanın önemli bulgusunda, olayların etkisi ölçeği ve alt boyutları düzeyleri ile problem çözme becerileri ve alt boyutları düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, olayların etkisi ölçeği ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye dair önemli bir bilgi sağlamaktadır. Araştırma sonucuna göre, olayların etkisi ölçeği alt boyutlarından olan yeniden yaşama, kaçınma ve aşırı uyarılma düzeyleri arttıkça, problem çözme becerileri alt boyutlarından olan problemin çözümünün etkileri düşünme, modelleme yoluyla problem çözme, alternatif çözümleri araştırma, belirlenen çözümü uygulamada kararlılık ve karşılaşılan problemi analiz etme düzeyleri de artmaktadır. Bu da, psikolojik travma sonrası stres bozukluğu gibi durumlarda, problem çözme becerilerinin yüksek olmasının, travmatik olayların etkileriyle başa çıkmada etkili bir faktör olabileceğine işaret etmektedir. Bu bulgu, Psikolojik Travma Sonrası Stres Bozukluğu (PTSD) belirtileri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalarla desteklenmektedir (Arslan vd., 2019; Tural, 2020). Arslan vd. (2019) yaptıkları araştırmada, PTSD semptomları ile problem çözme becerileri arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde, Tural vd. (2020) yaptıkları bir çalışmada da, PTSD semptomlarının artmasıyla birlikte problem çözme becerilerinde azalma olduğu görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusunda ise katılımcıların olayların etkisi ölçeği düzeyleri ile bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti, madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üstüne etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, olayların etkisi ölçeği puanlarının bağımlılık şiddeti, madde kullanım özellikleri ve diğer etkileri ile ilişkili olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle, bağımlılıkla ilgili çalışmalar yaparken, bağımlılık profili indeksinin yanı sıra, olayların etkisi ölçeği puanlarının da değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Alan yazın incelendiğinde, Aharonovich vd. (2008) alkol kullanım bozukluğu olan bireylerde yaşam boyu stresin ve madde kullanımının şiddeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen bulgular, yaşam boyu stresin artmasıyla madde kullanımının arttığını ve bunun da bağımlılık şiddetinde artışa neden olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Driessen vd. (2008), alkol bağımlılığı olan bireylerde madde kullanımının

yoğunluğunun bağımlılık şiddeti ile ilişkili olduğunu ve ayrıca madde kullanımının istek ve motivasyon alt boyut düzeylerini de etkilediğini bulmuşlardır.

Araştırma bulgusunda katılımcıların olayların etkisi alt ölçeklerinden biri olan kaçınma düzeylerinin problem çözme becerilerini pozitif yönlü ve anlamlı bir şekilde yordadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, travmatik olumsuz olaylardan kaçınmanın problem çözme becerilerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Bu sonuç, kaçınma düzeyi yüksek olan kişilerin, problem çözme konusunda daha başarılı olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, kişinin kaçınma davranışı sergilemesinin aslında, stresli ve zor durumlarla başa çıkma yöntemi olarak kullanıldığına işaret edebilir. Ancak, kaçınma davranışının uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabileceği de unutulmamalıdır. Çünkü kaçınma davranışı, kişinin problemi çözmek yerine ondan kaçmasına yol açarak, problemi daha da büyütebilir ve kişinin zorluklarla yüzleşme becerisini azaltabilir. Alan yazın incelendiğinde Şahin vd. (2018) yaptıkları bir çalışmada, PTSD semptomlarının artmasıyla birlikte problem çözme becerilerinde azalma olduğunu bulmuşlardır. Ancak, Kaleta ve Naylor (2018) yaptıkları çalışmada, katılımcıların problem çözme becerileri ve kaçınma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemişler ve kaçınma düzeyleriyle problem çözme becerileri arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir. Kaçınma düzeylerinin problem çözme becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

BÖLÜM VI

Sonuç ve Öneriler

Sonuçlar

Katılımcıların madde kullanım özellikleri düzeyleri cinsiyete göre farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuçlara bakarak, kadınların madde kullanım özellikleri erkeklerin madde kullanım özelliklerinden daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların bağımlılık şiddeti, madde kullanım özellikleri, yaşam üstüne etkileri ve motivasyon düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşma bulunmuştur. Buna göre, 28-32 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin 18-22 ve 23-27 yaş arasındaki katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Katılımcıların bağımlılık şiddeti ve madde kullanım düzeylerinde eğitim düzeylerine göre farklılaşma bulunmuştur. Buna göre, okur-yazar katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin lise mezunu ve üniversite mezunu katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların madde kullanım özellikleri düzeylerinde alkol kullanan bireylerin düzeyleri ile alkol kullanmayan bireylerin düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlara bakarak, alkol kullanan bireylerin madde kullanım özellikleri düzeylerinin alkol kullanmayan bireylerin madde kullanım özelliklerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Katılımcıların bağımlılık profil düzeylerinin medeni durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur.

Katılımcıların madde kullanım özellikleri düzeylerinde çocuğu olan bireylerin ile çocuğu olmayan bireylerin arasında farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuçlara bakarak, çocuğu olan bireylerin madde kullanım özellikleri düzeyleri çocuğu olmayan bireylerin madde kullanım özellikleri düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların bağımlılık profil düzeylerinin psikiyatrik rahatsızlığa göre farklılık göstermediği bulunmuştur.

Katılımcıların bağımlılık profil düzeylerinin alkol kullanım sıklıklarına göre farklılaşma bulunmuştur. Buna göre, haftada 1-5 kez alkol kullanan katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinin ayda 1-3 kez alkol kullanan ve alkol kullanmayan katılımcıların bağımlılık şiddeti düzeylerinden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmada, olayların etkisi ölçeği ve alt boyut puanları ile problem çözme becerileri ve alt boyut puanları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Benzer şekilde, katılımcıların olayların etkisi ölçeği puanları ile bağımlılık profil indeksinin bağımlılık şiddeti, madde kullanım özellikleri, tanı, yaşam üstüne etkileri, şiddetli istek ve motivasyon alt boyut düzeyleri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır.

Ancak, problem çözme becerileri ve alt boyutları puanları ile bağımlılık profil indeksi ve alt boyutları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ayrıca, katılımcıların kaçınma puanlarının problem çözme becerileri puanlarını pozitif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görölmüştür. Bu durumda, bireylerin problem çözme becerileri puanlarının %06'sının kaçınma puanlarıyla açıklanabileceği söylenebilir.

Öneriler

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Alkol kullanımını olan bireylerde bağımlılık profiline bağlı olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelediği bu çalışmanın örneklemini KKTC'de bulunan 384 alkol kullanan yetişkin bireyden oluşturulmuştur. Yapılacak olan yeni çalışmalarda örnekleme büyüklüğünün arttırılmasının elde edilen sonuçların genel geçerliğini arttıracadığı düşünölmektedir.

Bu çalışmada sadece alkol bağımlılığı üzerine odaklanılmıştır. Gelecekteki çalışmalarda, diğer bağımlılık tiplerinin (örneğin, uyuşturucu bağımlılığı) de olay etkisi ve problem çözme becerileri bağlamında incelenmesi farklı bağımlılık tiplerinin benzerlikleri ve farklılıklarının anlaşılmasına yardımcı olabilir.

Alkol bağımlılığı tedavisi ve rehabilitasyon programlarına ilişkin çalışmalar, bağımlılıkla mücadele eden bireylere yardımcı olmak için önemlidir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalar, tedavi ve rehabilitasyon programlarına ilişkin daha ayrıntılı bilgiler sunarak sağlık kuruluşlarına, klinisyenlere ve bağımlılıkla mücadele eden bireylere yardımcı olabilir.

Çalışmada problem çözme becerilerinin alkol bağımlılığı ile ilişkisi incelenmiştir. Ancak, gelecekteki çalışmalarda, problem çözme becerilerinin ne tür

alkol kullanımına neden olduğu ve alkol bağımlılığı üzerindeki etkisi daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir.

Devlete Yönelik Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda devlete yönelik olarak şu önerilerde bulunulabilir:

Alkol kullanımı ve bağımlılığı ile ilgili kampanyalar düzenlenmelidir. Bu kampanyalar, alkol kullanımının zararları hakkında halkı bilgilendirmek ve bu konuda farkındalık yaratmak için yapılabilir.

Alkol bağımlılığı ile mücadele edenler için erişilebilir tedavi seçenekleri sunulmalıdır. Bu tedaviler, bireysel ihtiyaçlara ve tercihlere göre uyarlanabilir olmalıdır.

Problem çözme becerileri, alkol bağımlılığı ile mücadele edenler için önemlidir. Bu becerileri öğretmek için topluma yönelik eğitim programları oluşturulabilir.

Alkol bağımlılığı ile mücadele etmek için özel fonlar ayırabilir. Bu fonlar, araştırma ve tedavi programlarına finansal destek sağlayabilir.

Klinisyenlere Yönelik Öneriler

Çalışmada elde edilen sonuçlar, alkol kullanımı olan bireylerin olayların etkisi ölçeğinden aldıkları puanlar ile problem çözme becerileri ve bağımlılık profil indeksi puanları arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda klinisyenlere yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

Terapilerde, alkol kullanımı olan bireylerin problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanılabilir. Terapiler, belirlenen çözümü uygulamada kararlılık, alternatif çözümleri araştırma ve modelleme yoluyla problem çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik olabilir.

Alkol kullanımı olan bireylerin olayların etkisi algısını anlamak ve yönetmek için terapi seansları düzenlenebilir. Bu seanslar, yeniden yaşama, kaçınma ve aşırı uyarılma puanlarını azaltmaya ve olayların etkisiyle başa çıkmayı öğrenmeye yardımcı olabilir.

Bağımlılık terapileri sırasında, hastaların olayların etkisi ölçeği puanlarına da dikkat edilmelidir. Bu ölçek, hastaların hayatında meydana gelen stres faktörlerinin değerlendirilmesine yardımcı olabilir ve uygun destek sağlanabilir.

Bağımlılık terapilerine başlamadan önce, alkol kullanımına neden olan olayların ve travmatik deneyimlerin incelenmesi, bireyin bu olayları yeniden yaşamasına neden olan unsurların anlaşılması ve bunlarla başa çıkma becerilerinin öğrenilmesine yönelik terapilere odaklanılmalıdır. Ayrıca, bağımlılık şiddeti ve madde kullanım özelliklerini belirleyen faktörlerin değerlendirilmesi de terapilerin planlaması açısından önemlidir.

Terapilerde, problem çözme becerilerini ve olayların etkisi algısını güçlendirmek için pratik egzersizler ve rol yapma teknikleri kullanılabilir. Bu teknikler, bireylerin problemlerle başa çıkmak için daha etkili stratejiler geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Son olarak klinisyenler, alkol kullanımı olan bireylerin problem çözme becerilerini ve olayların etkisi algısını izlemek için ölçekler kullanabilir. Bu ölçekler, tedavi programlarının etkililiğini ölçmek ve bireylerin ilerlemesini takip etmek için kullanılabilir.

Kaynakça

- Agrawal, A., Lynskey, M. T., & Kapoor, M. (2010). *The association between cannabis use and the risk of cardiovascular disease: A systematic review and meta-analysis*. *Addiction*, 105(2), 409-417.
- Aharonovich, E., Stohl, M., Cannizzaro, D., Hasin, D., & Health, A. C. (2008). Predictors of treatment contact among individuals with alcohol dependence. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 35(4), 384-392.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 5th Edition. (DSM-5)
- Arı, Ö. (2007). Madde kullanan kişilerin depresyon, problem çözme becerileri ve diğer bazı değişkenler açısından karşılaştırılması. *DergiPark*, 1-49.
- Arslan, G., Yıldız, M. A., & Ünal, İ. (2019). Psychological trauma and problem solving skills in university students. *Journal of Education and Practice*, 10(1), 7-16.
- Atlı, A., Bulut, M., & Çakır, Z. (2019). *Travma sonrası stres bozukluğunda kültürel farklılıklar*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(3), 336-350. doi: 10.18863/pgy.394176
- Avşar, G., Filiz, K., & Aslan, G. (2016). Madde bağımlısı hastalarda sosyal destek ve benlik saygısı. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* ;1: 44-49.
- Badiani, A., Boden, J. M., & Statham, D. J. (2012). Does cannabis use increase the risk of death? Systematic review of epidemiological evidence on adverse effects of cannabis use. *Drug and alcohol review*, 31(4), 384-394.
- Balcıoğlu, Y. H., Öncü, F., & Balcıoğlu, İ. (2017). Alkol kullanımını ile ilişkili psikiyatrik bozukluklarda ceza sorumluluğunun belirlenmesine yönelik uygulamalar. *Adli Tıp Dergisi*, 124-142.
- Bilgilioğlu, R. (2006). Alkol Bağımlılığında Nüks ve Remisyonu Yordayan Faktörler ve Psiko-Sosyal Değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 273-283.
- Blum, K., Braverman, E. R., Holder, J. M., Lubar, J. F., Monastra, V. J., Miller, D., & Delaney, D. D. (2000). Reward deficiency syndrome: a biogenetic model for

- the diagnosis and treatment of impulsive, addictive, and compulsive behaviors. *Journal of psychoactive drugs*, 32(sup1), 1-112.
- Bonanno, G. A. (2004). Loss, trauma, and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events? *American Psychologist*, 59(1), 20-28.
- Breslau, N., Chilcoat, H. D., Kessler, R. C., Peterson, E. L., & Lucia, V. C. (1999). Vulnerability to assaultive violence: further specification of the sex difference in post-traumatic stress disorder. *Psychological medicine*, 29(4), 813-821.
- Breslau, N., Kessler, R. C., Chilcoat, H. D., Schultz, L. R., Davis, G. C., & Andreski, P. (1998). Trauma and posttraumatic stress disorder in the community: the 1996 Detroit Area Survey of Trauma. *Archives of general psychiatry*, 55(7), 626-632.
- Brewin, C.R. (2014). *Episodic memory, perceptual memory, and their interaction: foundations for a theory of posttraumatic stress disorder*. *Psychol Bull* ;140(1):69-97. doi: 10.1037/a0033722
- Bulut, M., Yumru, M., & Vırt, O. (2006). Gaziantep üniversitesi alkol ve madde kullanım bozuklukları birimine başvuran hastaların sosyodemografik özellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 65-70.
- Cano, M. Á. (2019). *Alcohol consumption, tobacco smoking, and attitudes toward substance use among adolescents in Spain: the effect of family and peer contexts*." *Substance use & misuse* 54.7 (2019): 1171-1181).
- Center for Behavioral Health Statistics and Quality. (2020). 2019 National Survey on Drug Use and Health: Detailed Tables. *Substance Abuse and Mental Health Services Administration*, Rockville, MD.
- Chen, P., Jacobson, K. C., & Waterman, B. (2017). Predictors of alcohol use during pregnancy among American Indian women: The relevance of the DSM-5 alcohol use disorder category. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 41(10), 1789-1796.
- Compas, B. E., Connor-Smith, J. K., Saltzman, H., Thomsen, A. H., & Wadsworth, M. E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: Problems,

progress, and potential in theory and research. *Psychological bulletin*, 127(1), 87-127. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.1.87>

Connor-Smith, J. K., & Flachsbart, C. (2007). Relations between personality and coping: A meta-analysis. *Journal of personality and social psychology*, 93(6), 1080-1107. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.6.1080>

Crime in the United States. (2019). National Bureau of Crime Investigation. Retrieved May 10, 2023, from <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2019/crime-in-the-u.s.-2019/tables/table-43>

Çakıcı, E. K., Güneş, S., Gürpınar, B., & Ünsal, A. (2019). The relationship between substance use and psychiatric symptoms in adolescents: A cross-sectional survey. *The Journal of Behavioral Health Services & Research*, 46(2), 190-200.

Çalışkan, M. (2020). Erken dönem uyumsuz şemalar ve benlik algısının alkol ve madde kullanımı üzerindeki etkilerinin incelenmesi. *DergiPark*, 1-103.

Çam, O., & Dağlı, D.A. (2017). Alkol bağımlılarında içselleştirilmiş damgalama, suçluluk ve utanç duyguları. *Bağımlılık Dergisi*, 145-151.

Degenhardt, L., Chiu, W. T., Conway, K., Dierker, L., Glantz, M., Kalaydjian, A., & Kessler, R. C. (2009). Does the “gateway” matter? Associations between the order of drug use initiation and the development of drug dependence in the National Comorbidity Study Replication. *Psychological Medicine*, 39(1), 157-167.

Demirbaş, H., & İlhan, İ. Ö. (2009). Alkol bağımlılığı olan erkek hastalar ile eşlerinin aile işlevleri ve kişilik örüntüleri açısından karşılaştırılması. *Bağımlılık Dergisi*, 74-80.

Demirbaş, H., İlhan, İ. Ö., & Doğan, Y. (2004). Alkol bağımlısı hastalarda bağımlılık sürecinin problem çözme. *Bağımlılık Dergisi*, 57-60.

Demirbaş, İ., & Doğan, T. (2012). Alkol bağımlısı erkek hastalarda problem çözme becerisi ile nüks arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 81-88.

Doğruer, Z., & TürkÇapar, H. (2002). Alkol bağımlılığında relaps. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 43-49.

- Driessen, M., Meier, S., Hill, A., Wetterling, T., Lange, W., & Junghanns, K. (2008). The course of anxiety, depression and drinking behaviours after completed detoxification in alcoholics with and without comorbid anxiety and depressive disorders. *Alcohol and Alcoholism*, 43(4), 455-460. doi: 10.1093/alcalc/agn036
- Duran, S. (2017). Hemşirelik öğrencilerinde madde kullanımı ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki, *Bağımlılık Dergisi*, 18(2), 46-52.
- Durmuş, M. (2016). *Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Erbay, E., Yıldırım, B., & Fırat, E. (2016). Alkol ve madde bağımlılığı olan bireylerin başa çıkma tutumları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 598-609.
- Eş, A. Ç., Çakıcı, M., İskender, C., & Kızılgül, Z. (2020). KKTC riskli bölgelerde psikoaktif madde kullanım profili ve risk etkenleri: KKTC dört bölge örnekleme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 165-172.
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2021). European Drug Report 2021: Trends and Developments. *Publications Office of the European Union*, Luxembourg.
- Fıncık, D. (2015). Madde kullanım bozukluğu olan bireylerde problem çözme becerisinin öz kıyım ve umutsuzluk üzerine etkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(3), 182-191.
- Fıncık, S., & Gürhan, N. (2019). Sigara, alkol ya da madde bağımlılarında problem çözme becerisinin; özkıyım, depresyon, umutsuzluk üzerine etkisi ve birbirleriyle olan ilişkileri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 40-50.
- Fleming, C. B., White, H. R., Haggerty, K. P., Abbott, R. D., & Catalano, R. F. (2012). Educational and career trajectories of urban young adults: Moderation by family structure and gender. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(8), 1032-1046.
- Folkman, S., & Moskowitz, J. T. (2004). Coping: Pitfalls and promise. *Annual review of psychology*, 55, 745-774. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141456>

- Gfroerer, J. C., Wu, L. T., & Penne, M. A. (2002). Initiation of marijuana use: trends, patterns, and implications. Rockville, MD: *Substance Abuse and Mental Health Services Administration*.
- Grant, J. E., & Potenza, M. N. (2010). The Oxford handbook of impulse control disorders. *Oxford University Press*.
- Grant, J. E., Potenza, M. N., Weinstein, A., & Gorelick, D. A. (2010). Introduction to behavioral addictions. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 36(5), 233-241. doi:10.3109/00952990.2010.491884
- Griffiths, M. (2005). A components model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191-197. doi:10.1080/14659890500114359
- Güleç, G., Köşger, F., & Eşsizoglu, A. (2015). DSM-5'te alkol ve madde kullanım bozuklukları. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 448-460.
- Hurley, W. L., & Hall, T. E. (2014). Substance abuse counseling: Theory and practice (5th ed.). Pearson.
- Jafree, D. J., & D' Zurilla, T. J. (2009). The role of social problem solving in the relationship between personality traits and substance use disorders in adolescents. *Journal of Addiction Medicine*, 3(2), 103-110.
- Kaleta, A., & Naylor, K. (2018). The impact of avoidance on problem-solving. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 9, 9-13.
- Karim, R., & Chaudhri, P. (2012). Behavioral addictions: An overview. *Journal of Psychoactive Drugs*, 44(1), 5-17. doi:10.1080/02791072.2012.662859
- Karriker-Jaffe, K. J., Zemore, S. E., Mulia, N., & Jones-Webb, R. (2014). The relationship between educational attainment and alcohol consumption patterns among adult men and women in the United States. *American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 40(3), 206-210.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., & Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Archives of general psychiatry*, 52(12), 1048-1060.

- Khoury, L., Tang, Y. L., Bradley, B., Cubells, J. F., & Ressler, K. J. (2010). Substance use, childhood traumatic experience, and Posttraumatic Stress Disorder in an urban civilian population. *Depression and Anxiety*, 27(12), 1077-1086.
- Koob, G. F., & Le Moal, M. (2005). Neurobiology of addiction. *Academic Press*.
- Koob, G. F., & Le Moal, M. (2008). Neurobiological mechanisms for opponent motivational processes in addiction. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1507), 3113-3123.
- Kulaksızoğlu, B., Kulaksızoğlu, S., Ellidağ, H.Y., Yılmaz, N., Bozkurt, S. (2015). *Antalya ilinde denetimli serbestlik karan alınan kişilerde uyuşturucu madde kullanımının araştırılması*. Adli Tıp Bülteni ;20(1): 21-26.
- Kuntsche, E., Knibbe, R., Gmel, G., & Engels, R. (2017). Who drinks and why? A review of socio-demographic, personality, and contextual issues behind the drinking motives in young people. *Addictive behaviors*, 70, 17-35.
- Li, X. (2014). Marriage and substance use in young adulthood: A longitudinal study. *Journal of drug issues* 44.1 (2014): 24-46).
- Maisto, S. A., Roos, C. R., Witkiewitz, K., & Kirouac, M. (2015). State and trait predictors of alcohol use disorders among young adults: a longitudinal assessment. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 76(6), 857-866.
- Marlatt, G. A., & Donovan, D. M. (2005). Relapse prevention: Maintenance strategies in the treatment of addictive behaviors. *Guilford press*.
- Miller, W. R., & Carroll, K. M. (2016). Rethinking substance abuse: What the science shows, and what we should do about it. *Guilford Publications*.
- Mutlu, E.A., Sarıkaya, Ö.Ö. (2019). Bir AMATEM kliniğinde tedavi gören hastaların sosyodemografik verilerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi* ;22(3): 276-285.
- Neuman, L. W. (2014). *Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches (Seventh Ed.)*. Essex: Pearson Education Limited.
- Otiashvili, D., Kirtadze, I., O'Grady, K.E. (2013). Access to treatment for substance-using women in the Republic of Georgia: Socio-cultural and structural barriers. *Int J Drug Policy*; 24(6): 566-572.

- Ögel, K., Evren , C., Karadağ, F., & Tamar, D. (2012). Bağımlılık Profi l İndeksi'nin (BAPİ) Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenirliliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1-10.
- Öztürk, S., & Sarıkaya, N. A. (2020). Sigara, alkol, madde bağımlılığı tedavi programının (samba) problem çözme becerileri üzerine etkisi. *Sağlık ve Toplum dergisi*, 140-147.
- Park, C. L., & Helgeson, V. S. (2006). Introduction to the special section: Growth following highly stressful life events—Current status and future directions. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(5), 791-796.
- Peralta, R.L., Jauk, D. A. (2011). Brief feminist review and critique of the sociology of alcohol-use and substance-abuse treatment approaches. *Sociol Compass* ;5(10): 882-897.
- Rubin, D.C., Berntsen, D., Bohni, M.K. (2008). A memory-based model of posttraumatic stress disorder: evaluating basic assumptions underlying the PTSD diagnosis. *Psychol Rev* ;115(4):985-1011. doi: 10.1037/a0013397
- Sahin, N. H., Batigun, A. D., & Bilgel, N. (2018). The effects of post-traumatic stress disorder on problem-solving skills in university students. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(2), 130-138.
- Schacter, D.L., Addis, D.R., Buckner, R.L. (2007). Remembering the past to imagine the future: the prospective brain. *Nat Rev Neurosci.* ;8(9):657-661. doi: 10.1038/nrn2213
- Soysal, S. (2018). *Madde kullanan bireyler ve ailelerinin problem çözme becerileri ve mizaç özelliklerinin ilişkisi*. Yüksek Lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Stoltz, J. A., & Woodruff, S. I. (2008). Dual and multiple substance users: impairments, motivations, and treatment implications. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 34(1), 1-10.
- Sussman, S. (2002). *Substance abuse and emotion*. *Addiction*, 97(8), 893-896. doi:10.1046/j.1360-0443.2002.00103.x
- Şahin, N. H. (2017). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Tanı, Epidemiyoloji ve Etiyolojisi*. *Klinik Psikiyatri*, 20(Supplement 2), 1-7.

- Şahin, N. H., & Sevinçok, D. (2018). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu: Nörobiyolojik Mekanizmalar, Etiyolojisi ve Bireysel Farklılıklar*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 75-89. doi: 10.18863/pgy.325033
- Şahin, S., İbili, E. , ve Uluyol, Ç. (2017). *Öğretmen adaylarında problem çözme eğilimi ve internet bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi*. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (1), 1-21.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18.
- Teesson, M., Hall, W., & Lynskey, M. (2016). *The connection between education level and addiction severity*. *Addictive Behaviors*, 54, 35-41.
- Tural, U., Tekcan, A. İ., Ulaş, S., Karakurt, E. Y., Şimşek, Ş. M., & Karakurt, G. (2020). The relationship between post-traumatic stress disorder symptoms and problem-solving skills in a sample of disaster survivors: A structural equation modeling approach. *Current Psychology*, 39(3), 1133-1140.
- Türkiye Uyuşturucu Raporu. (2019). Ankara: *Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı*.
- Van Hasselt, M., Kruger, J., Hanekom, S., & Bonthuys, N. (2015). Factors associated with alcohol use in South Africa: A national survey of 18–64 year olds. *South African Medical Journal*, 105(7), 562-569.
- Verdejo-García, A., Lawrence, A. J., & Clark, L. (2008). Impulsivity as a vulnerability marker for substance-use disorders: Review of findings from high-risk research, problem gamblers and genetic association studies. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 32(4), 777-810. doi:10.1016/j.neubiorev.2007.11.003
- Volkow, N. D., Wang, G. J., Fowler, J. S., Tomasi, D., & Telang, F. (2011). Addiction: beyond dopamine reward circuitry. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(37), 15037-15042.
- Witkiewitz, K., & Marlatt, G. A. (2011). Behavioral approaches to alcoholism treatment. In R. J. Contrada & A. Baum (Eds.), *Handbook of stress in health and illness* (pp. 551-564). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6958-6_34

- Wortman, C. B., & Silver, R. C. (2001). The myths of coping with loss. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 69(4), 615-623.
- Yılmaz, A. E., & Gençöz, T. (2010). Kültürel Farklılıklar ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 75-83.
- Yoldaş, C., & Demircioğlu, H. (2020). Madde kullanımını ve bağımlılığını önlemeye yönelik psiko eğitim programlarının incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 72-91.

Ekler

Ek-1 Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı, Bu anket, alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesine dair bilgi edinebilmemiz için yapmakta olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Bu çalışmada alkol kullanımı olan bireyler de bağımlılık profillerine bağlı olarak olayların etkisi ve problem çözme becerilerinin bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Alkol kullanan ve kullanmayan bireyler de, problem çözme becerileri arasındaki farklar ele alınarak bağımlılık profiline sahip kişilerin incelenmesi yapılacaktır. Yapılacak olan çalışmada bağımlılık profiline sahip bireylerin bağımlı olmayan bireylerden farkı da incelenecektir. Bu anket aracılığıyla toplanan veriler alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerinin anlaşılması için kullanılacaktır. Aşağıda bulunan anketi doldurarak, araştırmaya katılmayı kabul etmiş olacaksınız. Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayalı olup, araştırmaya katılıp katılmamanız hiçbir şekilde notlarınızı etkilemeyecektir. Kimlik bilgileriniz araştırma ekibi dışında kimse ile paylaşılmayacaktır. Bu çalışma süresince toplanan veriler, yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve yalnızca ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Bizimle iletişime geçerek istediğiniz zaman çalışmadan çekilebilirsiniz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden toplanan tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve sizinle ilgili olan veriler çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, bize aşağıdaki iletişim bilgilerinden ulaşabilirsiniz.

Doç. Dr. Bingül SUBAŞI HARMANCI

Psikoloji Bölümü Yakın Doğu Üniversitesi

Tel:

E-posta: bingul.subasi@neu.edu.tr

Psikolog Eyüp Serdar GELEGEN

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Yakın Doğu Üniversitesi

Tel: 05338727184

E-posta: serdarglgn118@gmail.com

Ek-2 Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

Sayın Katılımcı, Bu anket, alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerinin incelenmesine dair bilgi edinebilmemiz için yapmakta olduğumuz araştırmanın bir parçasıdır. Bu çalışmada alkol kullanımı olan bireyler de bağımlılık profillerine bağlı olarak olayların etkisi ve problem çözme becerilerinin bireyler üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Alkol kullanan ve kullanmayan bireyler de, problem çözme becerileri arasındaki farklar ele alınarak bağımlılık profiline sahip kişilerin incelenmesi yapılacaktır. Yapılacak olan çalışmada bağımlılık profiline sahip bireylerin bağımlı olmayan bireylerden farkı da incelenecektir. Bu anket aracılığıyla toplanan veriler alkol kullanımı olan bireylerde bağımlılık profillerine bağlı olarak olay etkisi ve problem çözme becerilerinin anlaşılması için kullanılacaktır. Araştırmada yer almayı kabul ettiğiniz takdirde, anketlerin uygulaması 10-15 dakika da tamamlanacaktır. Tüm anketler, araştırmacı tarafından 3 yıl boyunca çalışma sonrasında şifreli dosyalar da saklanacaktır. Daha sonra ise tüm veri tabanlarımızdan silineceklerdir. Bu araştırmaya katılmak sizin isteğinize bağlı olup, araştırmaya katılıp katılmamanızın sizlerin özgür iradesine kalmış olduğunu belirtmek isteriz. Eğer çalışmadan çekilirseniz, sizden topladığımız tüm veriler veri tabanımızdan silinecektir ve çalışmada kullanılmayacaktır. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz veya endişeniz olursa, aşağıdaki iletişim bilgilerinden bize ulaşabilirsiniz.

Doç. Dr. Bingül SUBAŞI HARMANCI

Psikoloji Bölümü Yakın Doğu Üniversitesi

Tel:

E-posta: bingul.subasi@neu.edu.tr

Psikolog Eyüp Serdar GELEGEN

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

Yakın Doğu Üniversitesi

Tel: 05338727184

E-posta: serdarglgn118@gmail.com

Ek-3 Sosyo-Demografik Bilgi Formu**Cinsiyet**

Kadın

Erkek

Yaş

18-22 yaş

23-27 yaş

28-32 yaş

Eğitim Düzeyi

Okur-yazar

Lise

Üniversite

Yüksek Lisans

Medeni Durum

Bekar

Evli

Çocuk

Var

Yok

Psikolojik/Psikiyatrik Tedavi

Evet

Hayır

Ek-4 Olayların Etkisi Ölçeği

		Hiç	Biraz	Orta Düzeyde	Fazla	Çok Fazla
1	Benzeyen her şey olayla ilgili duygularımı aklıma getiriyor ve hatırlatıyor.	0	1	2	3	4
2	Uykumu sürdürmekte, kesintisiz ve derin bir uyku uyumakta zorlanıyorum, uykum bölünüyor.	0	1	2	3	4
3	Olayla ilgisiz ve farklı şeyler dahi bana olayı hatırlatıyor, aklıma getiriyor ve düşündürüyor.	0	1	2	3	4

Ek-5 Yetişkinler İçin Problem Çözme Becerileri Ölçeği

Aşağıda verilen seçenekler yaşantınızda problemleri nasıl çözümlediğinizi belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu seçenekler günlük yaşamda çözmek zorunda kaldığınız problemleri kapsar. Son zamanlarda yaptığınız işlerde nasıl davrandığınıza dikkat ederek seçenekleri işaretleyiniz.

No	Önergeler	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1	Bir problemin en iyi çözümünü bulmak için mümkün olan her çözümü karşılaştırırım	1	2	3	4	5
2	Bir çözüm yolu belirledikten sonra çözüme başlamadan önce bir süre onun hakkında düşünürüm	1	2	3	4	5
3	Bir problemi çözdüğümde, çözümlüğümün işe yarayıp yaramadığını görmek için beklerim	1	2	3	4	5

Ek-6 BAPİ Ölçeği

		Son bir yıl içinde...				Hemen hemen her gün
		Hiç	Sadece bir iki kez	Ayda 1-3 kere	Haftada 1-5 kez	
1	Alkol	☐	☐	☐	☐	☐
2	Esrar (marihuana, joint, gubar vb).....	☐	☐	☐	☐	☐

9

3	Ecstasy (Ekstazi)	☐	☐	☐	☐	☐
----------	--------------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Ölçek İzinleri

Yetişkinler için problem çözme becerileri ölçeği Gelen Kutusu

 serdar glgn 16 Kas
Alıcılar: ydede

Merhabalar ben KKTC de yakınoğu üniversitesin de klinik psikoloji yüksek lisans tez grubu öğrencisi Eyüp serdar gelegen makalemi hazırlarken yayınlamış olduğunuz "Yetişkinler için problem çözme becerileri ölçeği" ni kullanmak istiyorum rica edersem makaleyi ve ölçeğin sorularını benimle paylaşabilir misiniz?

 Yüksel DEDE 17 Kas
Alıcılar: ben

Merhaba Serdar

İstediğın makale ve ölçek ektedir. Ölçeği çalışmada kullanabilirsin.
İyi çalışmalar

Yüksel DEDE

← [İkonlar] ⋮

Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ☆

Gelen Kutusu

S serdar glgn 16 Kas
Alıcılar: ogelk@ogelk.net ↩ ⋮

Merhabalar ben KKTC de Yakındoğu Üniversitesin de klinik psikoloji yüksek lisans tez grubu öğrencisi Eyüp Serdar Gelegen makalemi hazırlarken yayınlamış olduğunuz "Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ)" ni kullanmak istiyorum rica edersem makaleyi ve ölçeğin sorularını benimle paylaşabilir misiniz?

K Kultegin Ogel 17 Kas
Alıcılar: ben ↩ ⋮

Merhaba
Ölçek ve makaleye www.bapi.info.tr sitesinden ulaşabilirsiniz

Sent from my mobile device

serdar glgn <serdarglgn118@gmail.com> şunları yazdı (16 Kas 2022 23:37):

[Alıntılanan metni göster](#)

S serdar glgn 2 Ara
Alıcılar: NESE ▾

İlginiz çok çok teşekkür ederim. Olayların Etkisi Ölçeği" (IES-R) Türkçe Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenilirliği" ni ölçeğini yüksek lisans tezimde kullanmak için sizden izin alma imkanım var mı acaba ? Eğer var ise mailmi düzenleyip tekrar atabilirim.

1 Ara 2022 Per 9:12 PM tarihinde NESE KOCABASOGLU <nese.kocabasoglu@iuc.edu.tr> şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

N NESE KOCABASOGLU 2 Ara
Alıcılar: ben ▾

Genellikle ilk isimden onay alınır ama Etik Kurulunuz abul ederse ben de Kaynaklarda göstermek kaydıyla onay veririm, aslında ilk isimin bulunamayacağı haller de olabilir. Tekrardan başarılar dilerim.

serdar glgn <serdarglgn118@gmail.com>, 2 Ara 2022 Cum, 05:35 tarihinde şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

Öz Geçmiş

Eyüp Serdar Gelegen, 29 Eylül 1998 de Malatya da doğmuştur. İlköğretim ve orta eğitimini Malatya'da lise eğitimi de Malatya da kültür temel lisesinde tamamlamıştır. 2021 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı yılın güz döneminde Yakın Doğu Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans eğitim sürecine başlamıştır. Lisans ve yüksek lisans eğitim dönemlerinde staj programlarını Malatya eğitim ve araştırma hastanesinde ve Akana danışmanlık merkezinde başarı belgesi ile tamamlamıştır. Eğitim sürecimde NAADAC ve cinsel terapi ve çocuklarda resim analizi, dikkat testleri eğitimlerini almıştır.

İntihal Rapor Oranı

Turnitin Originality Report

Processed on: 18-May-2023 16:34 EEST
 ID: 2096241817
 Word Count: 12603
 Submitted: 1

Similarity Index	Similarity by Source
13%	Internet Sources: 12% Publications: 3% Student Papers: 6%

ALKOL KULANIMI OLAN BİREYLERDE BAĞIMLILIK PROFİLİNE BAĞLI
 OLAY ETKİSİ VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ By
 Eyüp Serdar Gelegen

1% match (Internet from 02-Oct-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/466274/yokAcikBilim_382352.pdf?isAllowed=y&sequence=-1
1% match (Internet from 17-Apr-2023) http://docs.neu.edu.tr/library/9553495922.pdf
1% match (Internet from 25-Sep-2022) http://libratez.cu.edu.tr/tezler/12039.pdf
1% match (Internet from 25-Sep-2022) http://libratez.cu.edu.tr/tezler/13054.pdf
1% match (Internet from 07-Oct-2022) http://acikerisim.gelisim.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11363/2290/622851.pdf?isAllowed=y&sequence=1
< 1% match (Internet from 30-Sep-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/214932/yokAcikBilim_10247099.pdf?isAllowed=y&sequence=-1
< 1% match (Internet from 15-Oct-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/710964/yokAcikBilim_10126309.pdf?isAllowed=y&sequence=-1
< 1% match (Internet from 24-Sep-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/263523/yokAcikBilim_10326306.pdf?isAllowed=y&sequence=-1
< 1% match (Internet from 27-Sep-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/632069/yokAcikBilim_10107027.pdf?isAllowed=y&sequence=-1
< 1% match (Internet from 14-Oct-2022) https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/665213/yokAcikBilim_339109.pdf?isAllowed=y&sequence=-1

Etilk Kurul Onay Formu

BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

28.12.2022

Sayın Eyüp Serdar Gelegen

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2022/1494 proje numaralı ve "**Alkol Kullanımı Olan Bireylerde Bağımlılık Profiline Bağlı Olay Etkisi Ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi**" başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Prof. Dr. Aşkın KIRAZ

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Koordinatörü